

Met de steun van de Belgische
Ontwikkelingssamenwerking



DE IMPACT VAN MANNELIJKHEDEN OP DE PREVENTIE VAN SEKSUEEL EN GENDERGERELATEERD GEWELD

ONDERZOEK DOOR PLAN INTERNATIONAL BELGIË



Credit : Plan International / Quinn Neely

November 2022

Redacteur: Isabelle Verhaegen, Plan International België. Galerie Ravenstein 3B5, 1000 Brussel

Dit onderzoek werd uitgevoerd door Plan International België, door Anouk Bonte en Cassiopée Mairiaux, met de hulp van Plan International Senegal en in samenwerking met het interactief marktonderzoeksbureau iVOX.

Wij danken alle mensen die aan het onderzoek, via interviews, deelname aan focusgroepen of de online enquête, hebben deelgenomen. Meer specifiek bedanken wij onze collega's van Plan International Senegal, de secundaire school "Via Tienen" en de basisschool "Léon Deleval voor hun deelname en samenwerking.

Geëngageerde Plan-jongeren van het Collectief: Gin, Yousri, Vinnie, Naomi en Rania A.

De specialisten die deelnamen aan onze interviews en aan onze reflecties: Aminata Dior Ndiaye (Plan International Senegal), Simon Dubois-Yassa (Le Monde Selon les Femmes), Aster van Rossum (KU Leuven), Brian Heilman (Equimundo), Daniel Molina (Plan International ROA), Koen Dedoncker (Vzw Zijn/MoveMen), Yves Kabwe Kazadi (FC City Pirates), Sana Asi, Farah Jibreen, Nadine Nabulsi (UNFPA Palestina) en Jean-Luc Nsengiyumva (Doctor in de sociologie, onderzoeker bij het "Cesir"-centrum en gasthoogleraar aan de universiteit Saint-Louis).

Dit onderzoek werd uitgevoerd met de steun van de Belgische Ontwikkelings-samenwerking. De visie en opinie van onze organisatie vertegenwoordigen niet noodzakelijk die van de Belgische regering en zijn voor haar niet bindend.



Credit : Plan International

Disclaimer! Plan International erkent dat gender niet binair is en een continuüm van mogelijkheden omvat. Plan International erkent ook dat het gebruik van de termen man en vrouw zowel cis- als trans personen omvat en niets afdoet aan onze betrokkenheid bij en ons werk met mensen die zich met een andere genderidentiteit identificeren¹.

1 Plan International (2017): Gender Equality and Inclusion Global Policy

SAMENVATTING

In één van onze eerdere studies zagen we dat een kwart van de jongens druk voelde om hun emoties niet te tonen of te huilen. In deze studie stelde bijna 80% van onze deelnemers dat mannen meer over hun gevoelens zouden moeten praten.

In de hele wereld zijn er een aantal regels over hoe een jongen of man zich moet gedragen om als een echte man, een *mannelijke* man, te worden beschouwd. Bij Plan International geloven we echter dat er evenveel mannelijkheden zijn als mannen en jongens op de wereld. Iedereen bepaalt zijn eigen identiteit alsook hoe hij mannelijkheid invult en vormgeeft. Toch worden jongens en mannen door hun leeftijdsgenoten en sociale verwachtingen vaak onder druk gezet om een bepaald type mannelijkheid aan te nemen. Deze voorschriften over mannelijkheid zetten mannen en jongens vaak aan tot gedrag dat risico's inhoudt voor henzelf, maar ook voor degenen met wie zij omgaan, met name vrouwen en meisjes. De verwachtingen die een negatieve impact kunnen hebben op zowel mannen/jongens als vrouwen/meisjes, noemen we '*toxische mannelijkheid*'.

Bijna 7 op de 10 jongeren die aan onze enquête deelnamen, bevestigden dat er meer aandacht moet worden besteed aan het aanpakken van *toxische* mannelijkheid. De meeste van hen schuiven het idee naar voren dat jongens en mannen bondgenoten moeten zijn in de strijd tegen seksueel en gendergerelateerd geweld. Meer dan 8 van de 10 meisjes en 7 van de 10 jongens vinden namelijk dat jongens en mannen meer aandacht moeten hebben voor de positie van vrouwen in de samenleving. Niettegenstaande, evolueert de positie van vrouwen in invloedrijke functies, zoals politici, rechters, enz. echter zeer langzaam en worden meisjes en vrouwen over de hele wereld elke dag, elke minuut nog steeds geconfronteerd met discriminatie en geweld. Wereldwijd krijgt een op de drie vrouwen in haar leven te maken met fysiek en/of seksueel geweld door een partner. In de cijfers over geweld valt één ding op: het overgrote merendeel van de gevallen wordt geweld gepleegd door mannen en jongens die zich aanpasten aan de gendernormen waarbij de maatschappij hen aanleerde dat geweld een legitiem controlemiddel is om de hiërarchie tussen mannen en vrouwen te bewaken; om te bereiken wat ze willen.

Met dit onderzoek wil Plan International België de mechanismen van socialisatie en reproductie van gendernormen in verschillende contexten, namelijk gezin, school, sport en vriendengroepen, belichten. Door in dit rapport de aandacht te vestigen op gendernormen en de transformatie ervan, willen we onze kijk op de wereld veranderen. Het is namelijk belangrijk jongens en mannen te betrekken bij gesprekken over geweld tegen vrouwen en meisjes om ervoor te zorgen dat het geweld wordt voorkomen en bestreden. We moeten overstappen van het dominante idee dat jongens en mannen deel uitmaken van het probleem en evolueren naar het uitgangspunt dat jongens en mannen betrokken moeten worden bij het voorkomen van het geweld en een cruciale rol als bondgenoten spelen bij het bereiken van gendergelijkheid.

EEN WOORD VAN ISABELLE, ONZE NATIONALE DIRECTRICE

“

Vrouwen zijn net zo capabel als mannen.
Het vermogen om iets te doen hangt niet
af van het geslacht.

”

Meisje met een handicap, focusgroep in Thiès, Senegal.

Overall ter wereld groeien kinderen en jongeren op in gezinnen, scholen en vriendengroepen onder invloed van gendernormen en sociale druk, maar het voldoen aan normen weerhoudt hen er soms van te worden wie ze werkelijk willen zijn.

Welke term er ook gebruikt wordt - alternatieve mannelijkheid, positieve mannelijkheid, geweldloze mannelijkheid... - er is een groeiende beweging waarbij jongens en mannen bondgenoten worden voor gendergelijkheid en in de strijd tegen seksueel en gendergerelateerd geweld.

Gelijkheid die iedereen ten goede komt. Uit eerder onderzoek van Plan blijkt dat een kwart van de jongens in België niet mag huilen of emoties tonen, terwijl bijna 80% van de respondenten uit dit onderzoek vindt dat mannen meer over hun gevoelens moeten praten. Wij stellen daarnaast ook vast dat jongeren meer hulpmiddelen en uitwisselingen vragen zodat zij, samen, een actieve rol kunnen spelen bij de aanpak van deze problemen.

Daarom willen we bij Plan International deelnemen aan een paradigmaverschuiving om van gendergelijkheid een strijd te maken die jongens en meisjes, mannen en vrouwen verenigt.

Zowel de specialisten als de geïnterviewde jongeren benadrukten het belang van internationale uitwisselingen tussen jongens en mannen door hen buiten hun eigen referentiekaders te brengen. Een aanbeveling die beantwoordt aan onze wens om het bewustzijn van jongeren te verhogen door uit te gaan van hun dagelijks leven door hen in contact te brengen met ervaringen van andere jongeren, op andere continenten, en hen het universele karakter te laten zien van de uitdagingen die zij samen, lokaal en internationaal, moeten aangaan.

We hopen dat dit onderzoek alle jongens en mannen zal helpen om solidair te zijn, om solidair te zijn met meisjes en vrouwen over de hele wereld die geweld ondergaan, maar ook om solidair te zijn met elkaar en met zichzelf, want gendergelijkheid komt iedereen ten goede.

Voor het welzijn van iedereen.

Isabelle Verhaegen

Nationale directrice - Plan International België

VOORWOORD

Vijf jaar na de #metoo-beweging, nu er meer dan ooit discussie is over de cultuur van mannelijkheid, verheffen jongens en mannen over de hele wereld hun stem tegen genderongelijkheid en seksueel en gendergerelateerd geweld. Van jongens over de hele wereld die in rokjes naar school gaan om te protesteren tegen schoolregels die zij seksistisch en discriminerend vinden, tot voetballers in Iran, Italië, Griekenland of Argentinië die opkomen voor de bestrijding van het geweld tegen vrouwen. Er wordt veel nagedacht over de plaats en de rol van jongens en mannen als bondgenoten voor gendergelijkheid. Maar waar staan we?

Vinnie en Yousri, leden van ons Jongerenadviespanel, en van het Collectief, een groep die zich inzet voor mannelijkheden in de strijd tegen seksueel en gendergerelateerd geweld:

Vinnie

“We zullen nooit gendergelijkheid kunnen bereiken als we ons alleen op vrouwen richten, want dan bereiken we slechts de helft van de samenleving. Ik denk dat het belangrijk is om mensen bewust te maken van de ongelijkheid in de samenleving als geheel. Mannen voelen ook de druk om voortdurend te moeten presteren, stoer en mannelijk te zijn, en dat er geen ruimte is voor angst en emoties. Dit leidt dan weer tot ongepast gedrag. Ik denk dat we alleen tot gendergelijkheid kunnen komen als we ons richten op vrouwen en mannen als bondgenoten.”

Vinnie

“Ons patriarchale systeem sluit vrouwen uit en geeft ze minder kansen, maar het zet mannen ook onder druk om altijd te presteren en de sterkste en beste te zijn. Ik hoop dat mensen worden aangemoedigd om na te denken over deze ongelijke relatie. Gendergelijkheid en seksueel en op gender gebaseerd geweld blijven overal, in elk land en op elk continent een probleem. Ik hoop dat landen van elkaar kunnen leren en systemen of methoden kunnen delen om proactief aandacht te besteden aan gelijke kansen en stereotiepe rollen en taken te verminderen door hun ervaringen te delen en een eerlijke dialoog aan te gaan tussen landen, individuen en hun organisaties.”

Vinnie

“Het is heel interessant om zowel meisjes als jongens te horen praten over seksueel en gendergerelateerd geweld, want meestal zien we de vrouw als slachtoffer en de man als dader. En natuurlijk denk ik dat het heel belangrijk is om deze kwestie aan te kaarten, maar ik denk dat we niet altijd de juiste stappen vooruit zetten omdat deze ongelijke verhouding ook de gelijkheid tussen mannen en vrouwen in stand houdt. Ik vind het heel interessant dat Plan dit onderwerp in een andere richting neemt door te kijken naar mannelijkheid en wat dat betekent voor jongeren. Wat is de impact van deze term en wat vinden jongeren ervan? Welke druk legt het op jongeren, en nog belangrijker, wat kunnen we doen om die druk te verminderen?”

Yousri

“Jongens en jongemannen maken deel uit van onze samenleving, we hebben hun inbreng en begeleiding nodig bij de noodzakelijke evolutie in ons land en in de wereld. Dit is niet alleen een doel voor vrouwen, maar voor ieder mens op aarde.”

Yousri

“Toch denk ik dat er nog steeds negatieve opvattingen bestaan over mannen in het algemeen en dit soort onderzoek zou de (positieve) impact kunnen aantonen die mannen ook op deze kwesties kunnen hebben.”

Yousri

“Uiteindelijk is dit geen oorlog tussen mannen en vrouwen, maar een doel dat we allemaal samen moeten bereiken.”

INHOUDSOPGAVE

Plan International & mannelijkheden.....	8
De transformatieve benadering van gendernormen	8
Mannelijkheden, tussen theorie en praktijk.....	11
Tussen hegemoniaal, dominant en toxisch.....	11
Mannelijkheden en geweld.....	12
Naar positieve, alternatieve, geweldloze mannelijkheden.....	15
Deconstructie van mannelijkheden over de hele wereld.....	15
Methodologie.....	17
Resultaten.....	19
Maatschappij en mannelijkheid.....	20
Socialisatie - de invloed van familie en vrienden	23
Onderwijs en schoolomgeving.....	27
Sport, de fabriek van viriele mannen	29
Mannelijkheden en geweld.....	32
De toekomst van de mannelijkheid	35
Aanbevelingen.....	36

PLAN INTERNATIONAL & MANNELIJKHEDEN

De transformatieve benadering van gendernormen

Sinds 2017 hanteert Plan International, samen met haar verschillende kantoren wereldwijd, een transformatieve aanpak van gender.¹ Met deze aanpak wil Plan International via haar programma's en beleidsbeïnvloeding een belangrijke bijdrage leveren aan het aanpakken van de diepere oorzaken van genderongelijkheid en uitsluiting, en aan het veranderen van ongelijke gender- en machtsverhoudingen. Dit is een voorwaarde om de rechten van meisjes en gendergelijkheid te verwezenlijken.²

Maar hoewel meisjes en vrouwen het meest door deze ongelijkheid worden getroffen, worden ook jongens en mannen negatief beïnvloed. De maatschappij legt hen traditioneel gezien strikte verwachtingen op, waaronder het tonen van kracht en het verbergen van gevoelens. Deze verwachtingen kunnen verhinderen dat zij gezonde relaties met anderen opbouwen en leiden vaak tot risicovol gedrag. Om een duidelijke visie te hebben op wat een gendertransformatieve aanpak is en hoe deze met een intersectionele lens kan worden uitgevoerd, identificeert Plan International zes essentiële elementen die onderling verbonden zijn en elkaar versterken:

1. Aanpakken van gendernormen tijdens het hele leven.
2. Capaciteitsversterking van meisjes en jonge vrouwen.
3. Verbeteren van de status en de positie van meisjes, jonge vrouwen en vrouwen.
4. Met jongens, jongemannen en mannen werken aan gendergelijkheid en positieve en diverse mannelijkheden.
5. Antwoorden aan de behoeften en belangen van meisjes en jongens in al hun diversiteit.
6. Bevorderen van een gunstig klimaat voor gendergelijkheid en de rechten van meisjes.

Deze aanpak stimuleert kritische reflectie, het in vraag stellen en het ter discussie stellen van gendernormen. Het vereist werken op alle niveaus (als individu, binnen gezinnen en relaties, als gemeenschappen, instellingen en samenlevingen) en gedurende het hele leven van een persoon. Uiteraard is een dergelijk proces complex, zeer context gebonden en tijdrovend, maar gendergelijkheid kan niet worden bereikt door één enkele interventie, project of programma.

Jongens en mannen, bondgenoten voor gendergelijkheid?

Volgens een programmatorische leidraad over het betrekken van mannen en jongens voor gendergelijkheid³, vereist de macht van mannen over vrouwen, meisjes en andere genderidentiteiten, de samenwerking met jongens en mannen om de levensomstandigheden van meisjes en vrouwen te verbeteren en om een meer rechtvaardige wereld tot stand te brengen. Wanneer projecten en programma's zich uitsluitend op vrouwen en meisjes

1 Plan International (2019). [Our Gender Transformative Approach: Tackling The Root Causes Of Gender Inequality](#)

2 Plan International (2000). [GLO GuidanceMarker-Final-IO-EN-Jan20.pdf](#)

3 Plan International Belgium (2022). Cheat Sheet: Engaging men and boys in gender equality (intern werkdocument).

richten, kunnen zij hun zelfredzaamheid⁴, welzijn, vaardigheden en solidariteit daadwerkelijk vergroten. Maar, als gevolg van ongelijke genderverhoudingen kunnen mannen en jongens ook *poortwachters* (in het Engels, *gatekeepers*) zijn van de empowerment van vrouwen en meisjes. Zij kunnen de uitvoering van bepaalde activiteiten bemoeilijken, zich tegen vrouwen en meisjes keren en interventies uiteindelijk ondoeltreffend maken. Daarom moeten jongens en mannen steeds betrokken worden bij de implementatie van activiteiten, ongelijke machtsstructuren en schadelijke gendernormen aanvechten, inclusief de gendernormen die de hegemoniale mannelijkheid vormgeven.⁵ Dit houdt in dat mannen en jongens begeleid moeten worden om hun macht en privileges in de patriarchale samenleving ter discussie te stellen⁶ en moet er op alle niveaus gewerkt te worden om structurele genderongelijkheid te bestrijden. Kortom, de houding van jongens en mannen bepaalt, vanwege hun machtspositie, de keuzes die worden gemaakt ten gunste van de empowerment van meisjes en vrouwen.

Bijvoorbeeld, een project dat de toegankelijkheid van onderwijs voor meisjes bevordert, kan meisjes en vrouwen bewust maken over het belang van onderwijs en hen daarnaast ook aanmoedigen om zich in te schrijven door beurzen en materialen aan te bieden. Maar wanneer vaders of vaderfiguren (zoals een oom, een broer, een schoonvader,..) tegen onderwijs voor meisjes zijn of het belang ervan onderwaarden door diepgewortelde gendernormen en tradities, kunnen zij hen ervan weerhouden naar school te gaan of hen zelfs straffen wanneer zij voor hun mensenrecht pleiten. Ook wanneer lokale leiders en leden van de gemeenschap een negatieve houding hebben ten opzichte van onderwijs voor meisjes, kunnen zij meisjes straffen door hen te pesten, geweld te gebruiken of hen te verbannen.

Macht en privileges

Uit ons onderzoek blijkt dat jongens zich minder bewust zijn van de bestaande vooroordelen en stereotypen. Aminata Dior Ndiaye, specialiste gendergelijkheid en inclusie bij Plan International Senegal, wijst erop dat meisjes de situatie anders ervaren en de balans veel meer in het voordeel van jongens dan van meisjes uitvalt. *“Het zijn de meisjes die veel meer lijden onder discriminatie, vooroordelen en ongelijkheid, waardoor zij altijd de neiging hebben dit te willen veranderen. Terwijl mannen zich in een bevoorrechte positie bevinden en die situatie altijd willen behouden.”* Het is ook deels een gevolg hiervan dat jongens en mannen de machtsstructuren niet uitdagen, vervolgt Brian Heilman, senior research officer bij Equimundo. Volgens hem is het pad dat zij voor zich zien eerder positief, terwijl voor vrouwen *“hun weg is om beperkt te worden en minder macht, geld en succes te hebben”*.

4 “Gevoel van eigen-effectiviteit verwijst naar de overtuiging van individuen over hun vermogen om bepaalde prestaties te leveren. Het helpt bij het bepalen van activiteiten en omgevingskeuzes, investeringen in het nastreven van doelen, volharding van inspanningen, en emotionele reacties op obstakels. In: M. Rondier (2003). [A. Bandura. Zelfvertrouwen. Het gevoel van persoonlijke effectiviteit.](#)

5 Het begrip mannelijkheid verwijst naar de manier waarop mannen en jongens worden gesocialiseerd, en naar de verhalen en praktijken die samenhangen met verschillende manieren om een man of een jongen te zijn.

6 Transforming masculinities Ambitiedocument (Plan, 2022): Plan International ziet het patriarchaat als een breder systeem in onze samenlevingen waarin mannen macht hebben over vrouwen. Dit omvat het geheel van invloed en relaties (sociale macht) binnen een gemeenschap, met inbegrip van door mannen gedomineerde leiderschaps- en bestuursstructuren, alsmede in individuele relaties. In een patriarchale samenleving is “macht” ook gekoppeld aan privileges; mannen en jongens genieten een bepaald niveau van privileges waarop vrouwen en meisjes niet evenveel recht hebben. Deze structuren ontszeggen veel vrouwen, meisjes en mensen met uiteenlopende seksuele gaardheid, genderidentiteit/expressie en seksuele kenmerken (SOGEISC) de controle over hun lichaam, identiteit en middelen, en sluiten hen uit van formele en informele machtsstructuren. In alle samenlevingen zijn vrouwen, meisjes en mensen met een andere seksuele gerichtheid, genderidentiteit/expressie en geslachtskenmerken onderworpen aan diepgewortelde en nadelige sociale normen, houdingen en gedragingen die hen een lagere economische, politieke en sociale status geven dan cisgender mannen en jongens (intern werkdocument).

Hoe kunnen ze dan betrokken worden? Hoe krijgen we jongens en mannen als bondgenoten mee in de strijd voor gendergelijkheid? Ook al zijn mannen en jongens bevoorrecht door machtsverhoudingen, wanneer ze geconfronteerd worden met sociale verwachtingen - fysieke dominantie, het niet kunnen uiten van emoties, beperkt aantal vriendschappen, het willen bewijzen van hun mannelijkheid aan de hand van risicovol gedrag, enzovoort. wint er niemand. Door het verband aan te tonen tussen de sociale druk en de machtspositie die jongens en mannen bezitten, zijn zij beter in staat om te begrijpen waarom gendergelijkheid een strijd is die ook hen ten goede komt.

Plan International is zich ervan bewust dat wanneer er met jongens en mannen gewerkt wordt en projecten en programma's niet aangepast zijn aan de context, of het personeel niet opgeleid of voorbereid is, patriarchale systemen bestendig kunnen worden en/of schadelijke normen versterkt kunnen worden.⁷ Maar om gendergelijkheid te bereiken, moeten de eersten deel uitmaken van verandering en zich inzetten voor een deconstructie van hun macht en privileges. Daniel Molina, Gender en inclusie specialist bij Plan International Hub Latijns-Amerika en de Caraïben legt uit:

“

We moeten ook met hen praten en de privileges van jongens bespreken. We moeten ons als mannen bewust zijn van wat het patriarchaat ons aan privileges geeft. Maar we moeten ook de andere kant van de medaille bekijken en zien welke winst ik zou kunnen hebben. Als ik dat verander, zal ik gezonder zijn. Ik zal gelukkiger zijn en dat zijn dus de voordelen van gendergelijkheid versus de privileges van dit patriarchale systeem. Het is iets dat samen met hen moet worden opgebouwd. Het gaat niet alleen om jou. Je bent een jongen. Dus je hebt dit voorrecht omdat het niet waar is. Er zijn privileges in het patriarchale systeem. Maar we moeten echt met hen samenwerken zodat ze zien wat de winst is en wat gendergelijkheid inhoudt.

”

Mannelijkheden, meervoud! Plan International erkent dat er binnen het patriarchale systeem een diversiteit aan mannelijkheden bestaat, zowel in positieve als in negatieve zin. Daarbij vestigen we de aandacht op het sociologisch denkkader 'intersectionaliteit' waarbij jongens en mannen een unieke, meervoudige identiteit ontwikkelen op basis van verschillende factoren die elkaar beïnvloeden of versterken (nationaliteit, religie, leeftijd, seksualiteit, enz.)

7 Plan International Belgium (2022). Cheat Sheet: Engaging men and boys in gender equality (*intern werkdocument*).

MANNELIJKHEDEN, TUSSEN THEORIE EN PRAKTIJK

“
Durf verantwoordelijkheid te nemen, je gevoelens en gedachten bloot te leggen en je kwetsbaar op te stellen. Volgens mij is er niet één definitie van mannelijkheid en kunnen mensen die anders invullen. Wat voor mij mannelijkheid betekent, kan voor iemand anders totaal anders zijn.

”

Yves Kabwe Kazadi, trainer en brugfiguur voetbalploeg FC City Pirates

Volgens onze programmatische leidraad over het betrekken van mannen en jongens voor gendergelijkheid⁸, omvat de term ‘mannelijkheden’ de verschillende manieren van handelen en zijn. Ze zijn sociaal geconstrueerd, wat betekent dat ze niet aangeboren of biologisch bepaald zijn. Opvattingen en invullingen over mannelijkheid worden herdefinieerd in de loop der tijd. Er bestaat aldus niet één enkele versie van mannelijkheid, maar verschillende types die specifiek zijn voor landen, regio’s, landelijke/stedelijke omgevingen, etnische groeperingen, economische status, leeftijd, enz.⁹

Tussen hegemoniaal, dominant en toxisch

De meeste culturen hebben dominante ideeën over wat het betekent om *een man te zijn*. Een opvatting die soms de onderdrukking van vrouwen en personen met een andere genderidentiteit door mannen rechtvaardigt. Dit concept staat bekend als *hegemoniale mannelijkheid* en verwijst naar een gestandaardiseerde, geaccepteerde, gereproduceerde en gelegitimeerde manier om te bepalen hoe mannen en jongens zich moeten voelen, denken en gedragen. Het dicteert de sociale normen en verwachtingen van wat mag en wat niet mag en benadrukt de (bewuste of onbewuste) privileges van mannelijkheid boven vrouwelijkheid. Connell (2005) bedacht de term en verwijst naar de dominante sociale positie van “mannelijke mannen” en de ondergeschikte sociale positie van vrouwen. Connell stelt daarbij dat een belangrijk kenmerk van hegemoniale mannelijkheid het gebruik van toxische praktijken is zoals fysiek geweld, dat kan gebruikt worden om de mannelijke dominantie over vrouwen en elke overschrijding van de vrouw/man-gendernorm te versterken.¹⁰ Deze rigide opvatting van mannelijkheid zet mannen en jongens vaak aan tot risicovol gedrag waarbij mannelijkheid bewezen moet worden, met schade voor hun eigen gezondheid en welzijn tot gevolg. Een *echte* man zijn wordt door veel jonge mannen geassocieerd met onder andere overmatig drinken en gevaarlijk rijgedrag, waardoor zij zichzelf en anderen in gevaar brengen.¹¹ En

8 Plan International Belgium (2022). Cheat Sheet: Engaging men and boys in gender equality (*intern werkdocument*).

9 Plan International (2016). Champions of Change Boys’ Curriculum.

10 Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept. *Gender & Society*, 19(6), 829-859. <https://doi.org/10.1177/0891243205278639>

11 B. Heilman (Equimundo), G. Barker (Equimundo), A. Harrison (Unilever) (2017). The Men Box Report.

hoewel er een verscheidenheid aan mannelijkheden bestaat, past elk daarvan in meer of mindere mate in het hegemoniale model. Hoe meer je in dit model past, hoe normaler het voor de meeste mensen lijkt.¹² Afwijken van de norm vraagt dus moed.

Koen Dedoncker, stafmedewerker bij Vzw Zijn/MoveMen, organiseert workshops over mannelijkheid in een gevangeniscontext en (h)erkent dit: *“We zien deze trend ook in de gevangenis, wat een hypermannelijke wereld is. De stereotypen zijn honderd procent aanwezig en zo overleven ze ook in de gevangenis. Met de meest macho versie van zichzelf met de meest giftige trekjes daarvan. En degene die dit het meest demonstreert staat helemaal bovenaan de hiërarchie. Je moet de sterkste versie van jezelf worden om het te overleven. Het is een heel raar systeem, maar zo overleven ze in dat systeem. We verwachten dan dat ze eruit komen als hun straf voorbij is, en “normaal” doen, terwijl ze in de gevangenis het tegenovergestelde hebben geleerd. Ze leerden dat in de gevangenis geweld de uitweg is.”*

Het benoemen van deze schadelijke ‘reproducties’ van het hegemoniale model of toxische mannelijkheid opent volgens verschillende ondervraagde experts ook deuren, vooral naar het grote publiek toe. Brian Heilman van Equimundo verklaart: *“Dit heeft weliswaar tot meer bewustwording geleid, maar het heeft ook het tegenovergestelde effect waarbij een klimaat gecreëerd wordt waarin jongens en mannen zich defensief opstellen tegenover wat zij soms beschouwen als een categorisering van het individu als toxisch. Met een verregaande link naar individuele schuld en een toxische identiteit als neveneffect. Een evenwicht is dus nodig!”*

Mannelijkheden en geweld

Geweld tegen vrouwen en meisjes is een ernstige schending van hun mensenrechten en heeft aanzienlijke gevolgen voor hun welzijn en gezondheid. Uit cijfers van de Verenigde Naties blijkt dat, in 2020, wereldwijd iedere 11 minuten een vrouw of meisje in haar huis vermoord werd. Een op de drie vrouwen krijgt in haar leven te maken met fysiek en/of seksueel geweld door een partner.¹³ Als gevolg van de ingestelde vrijheidsbeperkingen tijdens de COVID-19-pandemie, steeg het aantal vrouwen en meisjes die slachtoffer werd van geweld dramatisch. Hierdoor is de vooruitgang inzake het beëindigen van gendergerelateerd geweld tegen 2030 naar alle waarschijnlijkheid met een derde afgenomen.¹⁴

“Geweld is een van de instrumenten die gendernormen gebruikt om het patriarchaat in stand te houden. Het is slechts een middel, geweld is het middel, het echte probleem zijn de gendernormen en -rollen.

”

Daniel Molina

12 Plan International (2016). Champions of Change Boys' Curriculum.

13 United Nations Office on Drugs and Crime (2021). Moorden op vrouwen en meisjes door hun intieme partner of andere familieleden Wereldwijde schattingen 2020

14 UNDP (2020). [Effect van de Covid-19-pandemie op gezinsplanning en het beëindigen van gendergerelateerd geweld, vrouwelijke genitale verminking en kinderhuwelijken.](#)

Wereldwijd wordt het overgrote deel van het geweld gepleegd door jongens en mannen die zich aanpassen aan het hegemoniale model van mannelijkheid en aan de gendernormen en -waarden waarin zij gesocialiseerd zijn.¹⁵ Het beëindigen van geweld is echter essentieel voor de verwezenlijking van de mensenrechten van vrouwen en meisjes en om tot een meer gendergelijke wereld te komen.

De bestrijding van seksueel en gendergerelateerd geweld en van de diepgewortelde mechanismen betekent niet alleen aanzienlijke gevolgen voor het leven van vrouwen en meisjes maar daarnaast ook directe en indirecte voordelen voor mannen en jongens.¹⁶ Het betekent niet alleen aanzienlijke gevolgen voor het leven van vrouwen en meisjes maar het kan ook negatieve effecten hebben op hun gezinnen, gemeenschappen en samenlevingen - waarvan mannen en jongens deel uitmaken. Mannen plegen namelijk ook geweld tegen andere mannen, tegen hun eigen kinderen of kinderen onder hun hoede, die dan weer het geweld zelf kunnen internaliseren en reproduceren.¹⁷ De cijfers uit The Man Box Report¹⁸, een onderzoek uit 2017 naar de houding, gedrag en begrip van mannelijkheid onder jonge mannen, bevestigt dit: mannen met starre opvattingen over wat een man zou moeten zijn, in het bijzonder over de legitimiteit van dominantie en controle over vrouwen en meisjes, zijn vaker gewelddadig. Vier op de vijf mannen gebruiken waarschijnlijk geweld tegen vrouwen en meisjes¹⁹ :

“

Hoe rigider je opvatting over hoe een man in de wereld moet staan, hoe groter de kans dat je geweld, inclusief seksuele intimidatie en seksueel geweld, gebruikt tegen de vrouwen en meisjes in je leven. Punt uit.

”

Zoals eerder aangehaald in dit rapport, speelt bij seksueel en gendergerelateerd geweld de machtsverhouding tussen groepen, waarbij de ene groep als superieur aan de andere wordt gezien, een grote rol waardoor geweld gelegitimeerd wordt als een controlemiddel. Patriarchale normen, opvattingen en systemen worden erkend als de hoofdoorzaken van geweld door mannen maar ook door het patriarchale systeem zelf. Samen met andere risicofactoren zoals (als kind) getuige zijn van geweld, gebrek aan verantwoording en straffeloosheid, alcoholgebruik, economische stress enz. creëert het een omgeving die geweld tegen vrouwen en meisjes mogelijk maakt.

De impact van deze risicofactoren zijn context gebonden en worden versterkt tijdens crisissituaties - of het nu gaat om gewapende conflicten, extreme natuurverschijnselen, korte, snelle of langdurige crises. Een drastische toename van alle vormen van gendergerelateerd geweld, waaronder verkrachting als oorlogswapen, geweld tussen intieme partners, seksuele uitbuiting en misbruik, die voornamelijk door mannen gepleegd worden, gerapporteerd

15 Global Masculinities: Engaging Men and Boys in Violence Prevention (blz.15): “uit het onderzoek blijkt dat het meeste geweld tegen vrouwen wordt gepleegd door ‘normale’ mannen, in de context van een samenleving waarin mannen en vrouwen ongelijk zijn. Het zijn ‘normale’ mannen in de zin dat zij handelen volgens de gendernormen en -waarden waarmee veel mannen zijn gesocialiseerd, in ongelijke genderrelaties die zelf als normaal worden beschouwd.”

16 The World According to Women (2018). [Mannelijkheden in transitie](#).

17 Michael Kaufman (1999). [De 7 P's van mannengeweld](#).

18 B. Heilman (Equimundo), G. Barker (Equimundo), A. Harrison (Unilever) (2017). [The Man Box Report](#).

19 Meer informatie hierover is te vinden in het rapport [The Man Box](#), inclusief een grafiek die het verband laat zien tussen starre houdingen en het gebruik van geweld tegen meisjes en vrouwen.

wordt.²⁰ Maar ook jongens en mannen worden slachtoffer van seksueel geweld door mannen, als onderdeel van de uitbuiting van kinderen en mannen in kwetsbare situaties of als oorlogstactiek.²¹

Er bestaat aldus een rechtstreeks verband tussen hegemoniale mannelijkheid en seksueel en gendergerelateerd geweld. Daarom moet de bestrijding van het gendergerelateerd geweld aangepakt worden aan de hand van gendertransformatieve interventies en gericht zijn op het transformeren van ongelijke machtsverhoudingen.²² Om mannen en jongens te mobiliseren en tegelijkertijd een centrale rol voor vrouwen en meisjes en andere gemarginaliseerde groepen te behouden, moet de aandacht worden gericht op de transformatie van de mannelijke identiteit, niet als doel op zich, maar als strategie om gendergelijkheid en meer rechtvaardigheid voor iedereen te bekomen.²³ Deze rolverandering vermindert niet alleen het geweld tegen meisjes, vrouwen en LGBTIQ+ personen²⁴ maar verbetert ook het leven en het welzijn van jongens en mannen wanneer zijn de geldende normen van hegemoniale mannelijkheid ter discussie kunnen stellen en hun eigen mannelijkheid kunnen beleven.

In de strijd tegen seksueel en gendergerelateerd geweld kunnen mannen en jongens aldus een belangrijke rol spelen als partners, bondgenoten, ondersteuners en verdedigers van gendergelijkheid, door te leren over genderongelijkheden en mensenrechten, door discriminerende gendernormen en mannelijke privileges onder het patriarchaat actief aan te vechten, en door zich uit te spreken tegen de de cultuur van straffeloosheid die momenteel bestaat voor gendergerelateerde discriminatie en geweld.²⁵ Daarbij benadrukten de geïnterviewde UNFPA-deskundigen dat wanneer we met jongens en mannen werken, we ook met de gemeenschap of de stad als eenheid moeten samenwerken om een duurzaam effect te bereiken om geweld tegen meisjes, vrouwen en vrouwenorganisaties uit te bannen. Maar volgens hen moeten we nog een stap verder gaan:

“

Een enkel individu veranderen of ondersteunen is niet genoeg. De enige oplossing waar we altijd aan moeten denken is de grondoorzaken van het “waarom”. Waarom worden deze individuen agressief? Is geweld echt een manier om iemands genderidentiteit te benadrukken? Het is dus heel belangrijk om te graven.

”

Aminata Dior Ndiaye benadrukt dat dit ook de visie van Plan International is en legt uit: *“het is belangrijk om, naast het werken met mensen, ook te kunnen werken aan en met de gemeenschap, aan attitudes, traditionele praktijken, sociale normen, enz. Verschillende strategieën zijn nodig om een gunstig klimaat te creëren die deze veranderingen vanuit persoonlijk oogpunt ondersteunt.”*

20 CARE International (2022). [Richtsnoeren voor gendergerelateerd geweld in noodsituaties](#).

21 WRC (2020). Seksueel geweld tegen mannen en jongens in conflicten en ontheemding.

22 Ferber, A. L. (2007). [The Construction of Black Masculinity: White Supremacy Now and Then](#). Journal of Sport and Social Issues, 31(1), 11-24.

23 Men Engage (2017). Policy Brief - De inspanningen versnellen om geweld tegen vrouwen uit te bannen: mannen en jongens betrekken bij het voorkomen van en reageren op geweld tegen alle vrouwen en meisjes.

24 Voor Plan International: Het acroniem LGBTIQ+ staat voor Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Intersex, Queer (of soms Questioning), waarbij de “+” aangeeft dat er vele vormen van seksuele en genderdiversiteit zijn die niet onder deze termen vallen.

25 MenEngage Alliance (2017). Policy Brief - De inspanningen versnellen om geweld tegen vrouwen uit te bannen: mannen en jongens betrekken bij het voorkomen van en reageren op geweld tegen alle vrouwen en meisjes.

Naar positieve, alternatieve, geweldloze mannelijkheden

Zoals eerder aangegeven hanteert Plan International de term *mannelijkheden* (in het meervoud) om de veelvoudige en intersectionele noties van mannelijkheid te benadrukken die kunnen verschillen naargelang klasse, etniciteit, leeftijd, geslacht, genderidentiteit, religieuze overtuigingen, handicap, cultuur, sociale context en seksuele geaardheid. Volgens Kimmel²⁶ is mannelijkheid niet statisch of tijdloos, maar eerder historisch. Het is namelijk niet de manifestatie van een innerlijke essentie, maar sociaal geconstrueerd. Het ontstaat in het bewustzijn, niet vanuit een biologische basis, maar wordt gecreëerd door de cultuur.

Werken met mannen en jongens om patriarchale structuren en ongelijke machtsdynamiek te ontmantelen en positieve, geweldloze mannelijkheden te omarmen is daarom essentieel voor het bereiken van gendergelijkheid. Expert Brian Heilman: *“Het idee van mannelijkheden gebruiken we soms wanneer we proberen te wijzen op een meer hoopvolle toekomst, waarin elke persoon met een mannelijke identiteit zijn eigen uitdrukking van mannelijkheid kan hebben en er dus 4 miljard soorten mannelijkheden zijn die de wereld herbergt. Helaas gebeurt dat momenteel niet in onze samenleving.”* Ook Koen Dedoncker geeft zijn kijk op de situatie:

“

Het is heel belangrijk om in gesprekken met jongens en mannen deze positieve kant te benadrukken. Als je met je doelgroep gaat praten over toxische mannelijkheid, raak je iedereen kwijt. Alsof het weer onze schuld is en wij altijd de slechteriken zijn, dat wil je niet. Ten tweede past niemand in die stereotypen en kan niemand beantwoorden wat er van mannen en vrouwen wordt gevraagd, niemand zit in dat hokje en iedereen weet dat bij zichzelf en de meeste mensen zien ook dat het een probleem is en zoeken naar manieren om daaruit te komen of anderen op dat gebied te steunen. Dus, als je campagne wilt voeren, moet je proberen instrumenten aan te reiken om mensen in dat gebied of eventueel daarbuiten te ondersteunen.

”

Deconstructie van mannelijkheden over de hele wereld

Mannelijkheden als sociale constructie kunnen getransformeerd worden wanneer de rigide gendernormen bij jongens vanaf hun geboorte tot hun volwassenheid ter discussie gesteld worden. *Spotlight Initiative*²⁷ implementeerde een programma in Jamaica, Mali en El Salvador waarbij positieve, gendernormen ontwikkeld werden op basis van uitwisselingen en open gesprekken over mannelijkheid en gezonde relaties met leeftijdsgenoten. Dankzij deze ‘safe spaces’ (veilige ruimtes) leerden mannen over hun rol bij het creëren van veilige ruimtes voor vrouwen en om bondgenoten te worden in de strijd tegen geweld tegen vrouwen.

Expert Daniel Molina benadrukt hierbij het belang van een intersectionele aanpak en roept

26 Kimmel, M. S. (1997). Masculiniteit als homofobie: angst, schaamte en zwijgen in de constructie van genderidentiteit. In M. M. Gergen & S. N. Davis (Eds.), *Toward a new psychology of gender* (pp. 223-242). Taylor & Frances/Routledge.

27 Spotlight Initiative (2021). [In gesprek gaan met mannen en jongens om patriarchale mannelijkheden te transformeren.](#)

op om rekening te houden met de leeftijd van de jongeren. De levensperspectieven van 13-15-jarigen worden namelijk anders ingevuld dan die van 24-jarigen en daarenboven bezit niet iedereen dezelfde privileges. Tegelijkertijd onderstrepen de geïnterviewde experts van UNFPA Palestina het belang van het voeren van intergenerationele dialogen waarbij enerzijds de nadruk moet liggen op het beter begrijpen van het concept en de (de)constructie van de eigen mannelijkheid en anderzijds de uitwisseling met mannen over generaties heen die 'deze reis' reeds gemaakt hebben. Dat betekent dat we over de eigen landsgrenzen moeten (durven) kijken en jongens en mannen uit verschillende landen en achtergronden samenbrengen om de vanzelfsprekendheid van de eigen gendernormen en stereotypen in de eigen context ter discussie te stellen en ruimte te creëren voor een open gesprek.

Simon Dubois-Yassa, verantwoordelijke voor gender en mannelijkheden bij Le Monde selon Femmes, benadrukt dat de uitdaging erin bestaat niet alleen op lokaal, maar ook op mondiaal niveau kennis te delen: *"Wij kunnen alles leren van het Zuiden. Bijvoorbeeld Latijns-Amerika, zij hebben 40 jaar ervaring op het gebied van mannelijkheden dus wij zijn enigszins analfabeet wat betreft de programma's die zij ontwikkelen. Wij moeten van dit erfgoed leren en het blijven doorgeven en 'Zuid-Noord' uitwisselingen maken. Er zijn maar heel weinig deskundigen op dit gebied in Europa. Maar een écht, gezamenlijk werk, dat zou iets kunnen zijn om te ontwikkelen. Wat de link tussen de academische wereld, het onderwijs of de verenigingen betreft, is er nog veel werk aan de winkel. Mensen uit hun kantoren en in het veld krijgen of juist mensen uit het veld naar conferenties laten komen, dat is een echte uitdaging"*.



Credit : Plan International / Patrick Kaplin

METHODOLOGIE

Plan International is van mening dat alle jongeren de kans moeten krijgen om veranderingen te creëren in hun eigen gemeenschap, om actief deel te nemen aan de maatschappij die ze willen creëren, in België en in de wereld. Daarom streeft Plan International België ernaar om meer door jongeren geleid te worden, zowel in de activiteiten die we uitvoeren als in de structuur van onze organisatie. Bij de ontwikkeling van dit onderzoek naar mannelijkheden hebben wij aldus de mensen betrokken die het in de eerste plaats aangaat: jongeren.

Zowel via de enquête als via de focusgroepen werden jongeren bij de verschillende fases van dit onderzoek betrokken. Meer transversaal was een groep geëngageerde Plan-jongeren, **het Collectief**, structureel betrokken bij het volledige opzet van ons onderzoek. Zij vertegenwoordigen de kerngroep die

met ons samenwerkt om dit jaar participatief te maken voor jongeren, zowel in het kader van campagnevoering als van participatieve beleidsbeïnvloeding.

Na een overzicht van de bestaande visies op mannelijkheden, volgens het grote publiek als de academische wereld, lanceerden we een **enquête onder jongeren**. Met de steun van iVOX, een interactief marktonderzoeksbureau, raadpleegden we 700 jongeren tussen 10 en 24 jaar in heel België en verzamelden we kwantitatieve gegevens over wat mannelijkheid voor jongeren betekent, met welke gendernormen ze te maken krijgen en hoe dit hun ervaringen beïnvloedt. Naast de focus op de beleving van mannelijkheden, gaat het onderzoek verder in op het verband tussen deze mannelijkheden en seksueel en gendergerelateerd geweld. De enquête kijkt ook naar gedragingen die als toxisch worden erkend, op verschillende gebieden, namelijk het dagelijks leven, socialisatie en opvoeding, school en sport.

Om dieper in te gaan op het thema en een kwalitatief luik aan dit onderzoek toe te voegen, organiseerden we **focusgroepen tussen jongeren**, in 3 verschillende steden, verspreid over 2 landen, om hen te bevragen over mannelijkheden en de impact ervan op seksueel en gendergerelateerd geweld hier in België maar ook in de wereld. Daarom organiseerden we drie focusgroepen, één in Vlaanderen, één in Wallonië en één in Senegal, gericht op jongeren van 10 tot 24 jaar. Tijdens deze gemengde groeps gesprekken van anderhalf uur, vroegen wij hen een standpunt in te nemen ten aanzien van bepaalde stellingen of vragen en vroegen we hun mening over de verschillende thema's die in dit onderzoek aan bod kwamen.

De laatste fase van dit onderzoek bestond uit het organiseren van **diepte-interviews met 8 nationale en internationale specialisten**, zowel academici als praktijkgerichte experts, om verschillende onderwerpen en vraagstukken omtrent mannelijkheden aan te snijden, maar ook om de verschillende bevindingen van ons onderzoek aan hen voor te leggen en te bespreken. Dit onderdeel liet ons toe verder te kijken dan ons eigen referentiekader en bracht ons inzichten over verschillende interpretaties van het begrip 'mannelijkheden' en hoe mannelijkheid van toepassing is op de verschillende gebieden en thema's die we hebben behandeld.

Dit onderzoek wordt uitgevoerd in het kader van het 'Lead For Right' programma van Plan International België met de steun van DGD. Dit internationaal georiënteerde programma

Vinnie

“Het Collectief is een groep jongeren die gelooft in gendergelijkheid en die hun inspiratie, mening en creativiteit aan de organisatie geven. Ik ben bij het Collectief gegaan omdat ik me wilde inzetten voor gendergelijkheid en een gevoel van veiligheid op straat. Ik denk dat wij als jongeren onze stem moeten laten horen.”

wordt parallel met lokale programmeringsinitiatieven uitgevoerd om het nieuwe *verhaal* van de Belgische ontwikkelingssamenwerking ten volle te ondersteunen, uitgaande van de bewustmaking van het dagelijkse leven van jongeren en vrijwilligers, om hen te informeren over soortgelijke uitdagingen waarmee jongeren in partnerlanden worden geconfronteerd en om samen (in België en in partnerlanden) aanbevelingen op te stellen om die uitdagingen aan te gaan.

Plan International gebruikt een intersectionele gendertransformatieve aanpak om mannen en jongens te betrekken bij de programmering en beïnvloeding van ons werk. In ons onderzoek, dat grotendeels werd uitgevoerd bij jongeren van 10 tot 24 jaar, kozen we ervoor om de termen positieve en toxische mannelijkheid te gebruiken. We zijn ons ervan bewust dat deze keuze bepaalde connotaties met zich meebrengt wat betreft de interpretatie van de term mannelijkheid/ mannelijkheden, maar we kozen ervoor om een woordenschat te gebruiken die voor de jongeren vertrouwd is om het gesprek over 'mannelijkheid als een sociaal geconstrueerde uitdrukking van gender' te vergemakkelijken. Wij erkennen ook dat in deze context de antwoorden in dit verslag beïnvloed zijn door sociale wenselijkheid. Want zoals een van de deskundigen die bij ons onderzoek betrokken was, Brian Heilman, uitlegt *"bij kwantitatieve gegevens begin je te zien wat men noemt sociale wenselijkheidsvertekening. Wanneer je bijvoorbeeld in een enquête ideeën naar voren brengt die inherent positief zijn, is het vrij gemakkelijk voor mensen om ermee in te stemmen."*



Credit : Plan International / Mateo Caballero

RESULTATEN

“

Het concept van mannelijkheid is iets dat door de maatschappij, de familie en de media wordt gebracht. Het is bijna iets overbodigs of volledig extern aan het individu zelf. Het helpt om te weten dat het iets is dat al bestaat voordat het individu bestaat. Hou dat in gedachten.

”

Brian Heilman

Onderzoek naar mannelijkheden bij jongeren voeren impliceert starten bij de basis en gaan kijken naar wat zij definiëren als mannelijkheid of mannelijkheden. In onze focusgroep in Thiès, Senegal, benadrukten twee deelnemers het positieve aspect van mannelijkheid: *“positieve mannelijkheid is een man die niet macho is, die vrouwen respecteert en verder gaat dan stereotypen”*, maar het is ook *“een trotse, respectvolle man die vrouwen en hun rechten respecteert, een man die niet agressief is, maar toegankelijk en eerlijk”*.

Wanneer we aan ons Collectief vroegen om na te denken over een cultuur van mannelijkheid die positief is, kwamen verschillende elementen naar voren, zoals een cultuur waarin mannen opkomen voor gelijkheid onder elkaar en een einde maken aan denigrerende opmerkingen. Een cultuur waarin mannen begrijpen dat het tonen van hun emoties hen

niet zwak maakt. Een cultuur waarin ze zichzelf kunnen zijn, met betere verbindingen met elkaar, uit het door de maatschappij gedefinieerde hokje durven stappen, uit vaste patronen durven stappen, zachter zijn, benadrukken dat emoties tonen ook een manier is om sterk en mannelijk te zijn, maar vooral ook om open en eerlijke gesprekken over gelijkheid te voeren. Een cultuur waarin mannen begrijpen dat sterk zijn niet betekent dat je agressief of dominant bent, dat geweld gebruiken je niet sterk maakt.

“Er is een belangrijke nuance, zoals dit woord ‘sterk’, ik weet niet hoe ik dat moet vertalen in het Nederlands, het Frans,” reageert internationale expert Heilman. *“Het is vooral taalkundig, maar ik vind het leuk dat het niet negatief is. In zijn connotatie en waar het niet negatief hoeft te zijn, zoals echt vragende vormen van kracht, zoals innerlijke kracht die geen geweld, overheersing of macht over anderen hoeft te gebruiken. Ik denk dat het een geweldige plek is om positieve mannelijkheid te beginnen. Laten we vasthouden aan dat kleine stukje van wat ons altijd verteld is. Dat man zijn betekent sterk zijn, maar laten we een positieve kracht verkennen, herdefiniëren en vinden die we allemaal, ongeacht onze genderidentiteit, moeten*

Vinnie

“Voor mij is mannelijkheid een vage term die door de maatschappij van jongs af aan wordt opgelegd. Als man moet je stoer, sterk, atletisch en zelfverzekerd zijn. En er is weinig ruimte voor empathie, bezorgdheid, emotie of hoe je werkelijk bent. In de samenleving is mannelijkheid een algemeen doel waar elke jongen aan moet voldoen, en dat zet jongeren onder druk om aan deze idealen te voldoen. Iedereen is anders en er kunnen verschillende soorten mannelijkheid zijn, maar het blijft een moeilijk onderwerp.”

aanboren. Positieve mannelijkheid is er ook een waarbij mannen zich betrokken voelen bij een zaak van gelijkheid voor iedereen en hun weg vinden om dat te omarmen. Je verliest geen kracht door emotioneel authentiek te zijn. Dat is eigenlijk heel krachtig, trouw zijn aan wie je bent, zelfs als dat betekent dat je verdrietig, angstig of bang bent. Eerlijk zijn over wie je bent, inclusief al je emoties, is een vorm van die kracht.”

Maatschappij en mannelijkheid

“

Als man mag ik niet accepteren dat meisjes dingen niet kunnen doen. Omdat ik niet tegengehouden wil worden om dingen te doen! Mannen moeten vechten voor gelijkheid. Maar de maatschappij kan het je kwalijk nemen als je stelling neemt tegen deze ongelijkheden. Een standpunt innemen heeft gevolgen.

”

Deelnemster met een handicap aan de focusgroep in Thiès, Senegal.

Overal in de hele wereld worden de tekortkomingen op het gebied van gendergelijkheid gevoeld. Daarom moeten we niet alleen de discussie starten over het belang van gendergelijkheid, maar ook over de strijd tegen seksueel en gendergerelateerd geweld. Door iedereen te betrekken en het discours over mannelijkheid te verbinden met de strijd voor meer gelijkheid, kunnen we erin slagen een wereldwijde beweging voor en met iedereen tot stand te brengen.

Een paradigmaverschuiving is nodig. Jongens en mannen moeten betrokken worden in dit debat want zij kunnen poortwachters zijn voor de empowerment van vrouwen en meisjes. Uit onze enquête blijkt dat de perceptie van jongeren wordt gekenmerkt door deze realiteit: voor meer dan een derde van ons panel is gendergelijkheid niet bereikt en moet er actief aan worden gewerkt en over worden gepraat. In het dagelijks leven ziet meer dan de helft van ons panel het verschil in kansen tussen mannen en vrouwen (52,5%). Wanneer we naar de verschillende leeftijdsgroepen kijken, zien we ook dat jongere mensen zich minder bewust zijn van deze realiteit. Iets meer dan 4 op de 10 jongeren tussen 10 en 15 jaar zien dit verschil in behandeling dagelijks, vergeleken met meer dan 6 op de 10 jongeren tussen 20 en 24 jaar, een stijging van bijna 20% tussen beide leeftijdsgroepen.

Meer actief burgerschap bij vrouwen om geweld te bestrijden?

Uit onze online bevraging bij 700 jongeren in België blijkt dat meer dan 8 van de 10 meisjes (86,8%) en 7 van de 10 jongens (77,2%) - of in totaal bijna 8 van de 10 jongeren (79,6%) - vinden dat mannen meer aandacht moeten hebben voor de positie van vrouwen in onze samenleving. Hoopgevende cijfers voor de toekomst.

Nemen we echter een voorbeeld uit 2017 waar 40% van de rechters wereldwijd een vrouw was. Een geleidelijke vooruitgang voor een meer evenwichtige genderbalans onder het aantal rechters dat wetten inzake huiselijk geweld handhaaft, werd geboekt. Er dient opgemerkt te worden dat als deze trend zich voortzet, het aandeel vrouwelijke rechters pas in 2035 gelijk schaal. Wereldwijd is de situatie bij de politie minder rooskleurig: slechts 13% van alle agenten is vrouwelijk met een toename van slechts 3 procent in de afgelopen 13 jaar.¹

In een onderzoek dat Plan International in samenwerking met Dedicated uitvoerde (2019) onder

1 Verenigde Naties (2020). [De vrouwen van de wereld 2020 - Trends en statistieken](#).

500 jongeren tussen 15 en 24 jaar, zien we dat voor 62% van de jongens gendergelijkheid in leidinggevende functies als positief wordt ervaren. In 2020, is wereldwijd slechts één op de vijf ministers een vrouw, met een meerderheid die werkt rond familiale - of maatschappelijke kwesties. Uit een studie van Plan International² (2022) over de politieke participatie van meisjes, blijkt dat één op de twee respondenten wereldwijd van mening is dat het vanuit het perspectief van hun gemeenschap niet goed is dat meisjes en jonge vrouwen politiek actief zijn. Uit deze gegevens blijkt hoe belangrijk het is een klimaat te scheppen waarin meisjes en vrouwen zich gesterkt en gesteund voelen om hun recht op politieke participatie op een actieve manier uit te oefenen.

Het is interessant om te zien dat hoe verder ze van hun directe omgeving afstaan, hoe meer jongeren het probleem van de cultuur van toxische mannelijkheid zien:

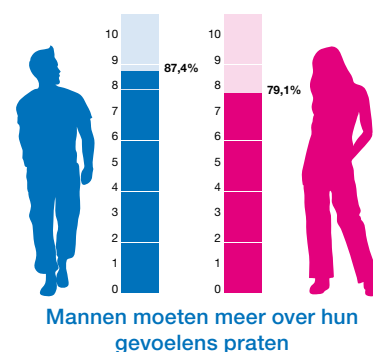
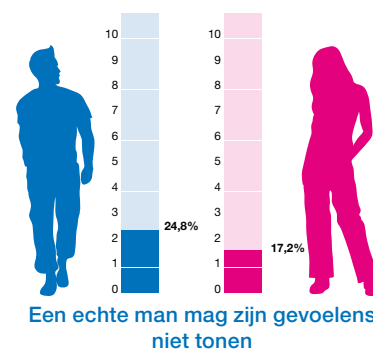
- Meer dan 2 op de 10 jongeren zien voorbeelden van toxische mannelijkheid in hun peer group (21,5%);
- Bijna 3 op de 10 jongeren zien voorbeelden in hun sportclub;
- Meer dan 4 van de 10 jongeren zien voorbeelden op hun school;
- Voor meer dan de helft van ons panel (52,1%) is toxische mannelijkheid een probleem in België;
- Meer dan 6 van de 10 jongeren (64,7%) vinden het een probleem in de wereld.

Dit alles toont aan hoezeer een paradigmaverschuiving nodig is, en waarom dit een debat is waarbij jongens en mannen moeten worden betrokken, aangezien mannen en jongens poortwachters kunnen zijn voor de empowerment van vrouwen en meisjes. Door een veilige omgeving voor meisjes en vrouwen te creëren, kunnen zij gemakkelijker deelnemen aan de debatten die hen aangaan en vooruitgang boeken op gebieden als de bestrijding van SGBV .

De cultuur van toxische mannelijkheid in de samenleving

Wanneer we de gegevens over mannelijkheid en wat we als samenleving traditioneel voor ogen hebben als we aan een man denken naast elkaar leggen, komen we erachter dat voor bijna een kwart van de jongens (24,8%) en bijna twee op de tien meisjes (17%) (21% in totaal), een echte man zijn gevoelens niet mag tonen. Maar bijna 8 van de 10 jongeren vinden dat mannen er meer over moeten praten.

De resultaten van onze online bevraging kunnen vergeleken worden met een eerdergenoemd cijfer uit ons onderzoek van 2019, waar een kwart van de jongens zei dat ze werden verhinderd om te huilen of emoties te tonen. Wanneer deze vraag aangepast werd naar hun dichte omgeving, steeg dit cijfer. Vier van de tien jongens kenden iemand die zijn emoties niet mag tonen. Volgens Koen Dedoncker zijn deze cijfers te verklaren doordat hoewel jongeren zich hiervan bewust zijn, we hen niet leren te praten of hun emoties te tonen. Yves Kabwe Kazadi, voetbaltrainer en brugfiguur bij voetbalploeg FC City Pirates ziet dit ook bij zijn voetballers:



2 Plan International (2022). [Gelijke macht nu. Meisjes, jonge vrouwen en politieke participatie.](#)

“

Mannen mogen heel weinig hun gevoelens tonen. Wanneer een man niet sterk genoeg is met zijn woorden, om zijn punt te kunnen maken in een discussie, dan is zijn oplossing geweld gebruiken tot zijn punt gehoord wordt. Ik heb dit al vaak gezien bij mijn spelers.

”

Wanneer een zeer stereotiepe voorstelling van gender wordt getoond, zien meisjes de stereotypen over het algemeen vaker en worden ze soms zelfs boos. Jongere jongens vinden hierin een vorm van waarheid, terwijl oudere jongens stereotypen herkennen. Volgens Dedoncker komt dit doordat jongens minder problemen hebben met dergelijke beelden omdat zij aan de goede kant van de medaille staan, omdat deze mannelijke eigenschappen meer gewaardeerd worden dan die van vrouwen.

“

Onder meisjes is al een veel grotere emancipatie opgetreden omdat we veel meer moeten nadenken over vrouwelijkheid. Er zijn vier feministische golven geweest, met jongens is nog niets gebeurd, juist omdat ze aan de goede kant stonden. Ze zaten in deze bevoorrechte positie, dus we dachten er nooit over na, maar nu is het anders.

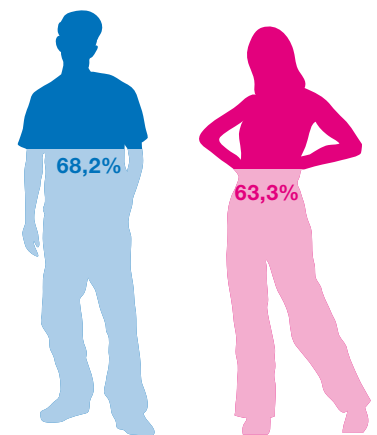
”

Koen Dedoncker

Voor meer dan 6 op de 10 jongeren is er inderdaad druk vanuit de maatschappij op zowel vrouwen als mannen om een imago aan te hangen. En dit cijfer is het hoogst onder 16-19-jarigen met 69,9%, meer dan 10% hoger dan onder 10-15-jarigen.

Yves Kabwe Kazadi benadrukte dat de media een belangrijke rol spelen in deze leeftijdsgroep, en te vaak een onrealistisch beeld van mannen uitdragen. Voornamelijk bij de jongeren tussen 16-19 jaar is er meer de impact, gezien ze imiteren wat zij op televisie gezien hebben.

Een vrij groot aantal jongens en jonge mannen erkent de sociale druk van mannelijkheid. Daniel Molina vergelijkt deze resultaten met een studie in Centraal Amerika. De potentiële kracht van de erkenning van deze druk, zowel voor de jongeren zelf als voor de samenleving, zou een veelheid aan individuele stemmen kunnen oproepen om een collectief te vormen en veel mensen te steunen in deze zoektocht, zegt hij. In het onderzoek schoven jongeren 3 belangrijke zaken naar voren waar ze schrik voor hadden: *“Eén, (economisch) afhankelijk zijn van een vrouw. Twee, een homoseksuele vriend hebben. En drie, Door andere jongens of vrienden gezien worden tijdens bij het uitvoeren van huishoudelijke taken. Dat is hoe de druk van de maatschappij op jongens ligt en het bouwt een vorm van kwetsbaarheid op rond hun mannelijkheid en het wordt een norm en een stereotype.”*



“Ondanks de emancipatie - de maatschappij en de overtuigingen zijn er nog steeds, evenals de gendernormen.”

Deelnemster aan de focusgroep uit Thiès, Senegal.

Actief ouderschap als weg naar verandering

Studies³ hebben aangetoond dat de gezinsomgeving cruciaal is voor de gedragspatronen van kinderen: de eerste 2000 dagen van het leven van een kind zijn cruciaal voor zijn of haar toekomstige ontwikkeling, welzijn, veerkracht en ook sociale vaardigheden.⁴ Tegen de leeftijd van zes maanden kunnen ze mannelijke en vrouwelijke stemmen onderscheiden, en tegen de leeftijd van negen maanden kunnen ze op foto's onderscheid maken tussen mannetjes en vrouwtjes. Tussen 11 en 14 maanden ontwikkelen kinderen het vermogen om beeld en geluid met elkaar in verband te brengen, waarbij ze mannelijke en vrouwelijke stemmen koppelen aan foto's van mannen en vrouwen. Op driejarige leeftijd hebben kinderen hun eigen genderidentiteit gevormd.⁵ Ze begonnen ook de gendernormen van hun cultuur te leren, met inbegrip van het speelgoed, de activiteiten, het gedrag en de houding die met elk geslacht worden geassocieerd. *“Dit is de eerste vraag die gesteld wordt als iemand zwanger is: is het een jongen of een meisje? Iedereen is daar al mee bezig, die kamer is al op een bepaalde manier ingericht. Uit onderzoek is gebleken dat aanstaande moeders zachter en meer tegen hun buik praten als ze weten dat het een meisje wordt,”* zegt Dedoncker.

Ouders⁶ zijn meestal de eerste bron van informatie over het geslacht van het kind. Vanaf de geboorte communiceren ouders verschillende genderverwachtingen naar hun kinderen. Een zoon kan bijvoorbeeld ruigere activiteiten ondernemen met zijn vader, terwijl een moeder met haar dochter gaat winkelen. Kinderen kunnen van hun ouders leren dat bepaalde activiteiten of speelgoed genderspecifiek zijn (denk aan een gezin dat een vrachtwagen aan hun zoon geeft en een pop aan hun dochter). Zelfs ouders die de nadruk leggen op gendergelijkheid kunnen onbewust bepaalde stereotypen versterken door hun eigen gendersocialisatie, aldus de deskundigen van het UNFPA. Daarom kan masculiniteit als sociale constructie worden veranderd als we de rigide gendernormen bij jongens vanaf hun geboorte en gedurende hun hele leven tot aan hun volwassenheid ter discussie stellen.

Uit onze focusgroepen met de jongeren blijkt dat jongens, paradoxaal genoeg, de toegang tot huishoudelijke taken als bonus zien voor hun zussen en voelen zij zich tekortgedaan. Maar, zoals Brian Heilman zegt, *“koken, schoonmaken, enz. is geen beloning die de maatschappij aan meisjes en vrouwen geeft.”* Inderdaad, als je goed kijkt, besteden vrouwen over de hele wereld veel meer tijd dan mannen - soms tot tien keer meer - aan onbetaalde zorg en huishoudelijk werk. Terwijl veel mannen meer betrokken raken als vaders en zorgpartners, is in 23 landen met een gemiddeld en hoog inkomen de genderkloof in onbetaalde zorgwerkzaamheden over een periode van 15 jaar met slechts zeven minuten per dag verkleind. Minder dan de helft

3 Martin, C. L., & Ruble, D. (2004). [De zoektocht van kinderen naar geslachtskenmerken: cognitieve perspectieven op geslachtsontwikkeling.](#)

4 Plan International Belgium (2019). [Onderwijs en ontwikkeling van jonge kinderen.](#)

5 Carol L. Martin, PhD (2014). [Gender: vroege socialisatie: jongens en meisjes - twee van een soort?](#)

6 Plan International Belgium (2019). [Onderwijs en ontwikkeling van jonge kinderen.](#)

van de landen in de wereld (48%) biedt betaald vaderschapsverlof bij de geboorte van een kind, en dit is vaak minder dan drie weken of zelfs maar een paar dagen. Zelfs waar vaderschapsverlof beschikbaar is, nemen te weinig vaders verlof op na de geboorte of adoptie van een kind.⁷ Studies⁸⁻⁹; wijzen op een reeks factoren die het opnemen van vaderschapsverlof belemmeren, meestal financiële kosten, genderverwachtingen, waargenomen terughoudendheid op het werk en wettelijke beperkingen. Toch blijkt uit onderzoek dat vaders die vaderschapsverlof nemen, vooral als dat twee weken of meer direct na de geboorte is, een grotere kans hebben om actief betrokken te zijn bij de opvoeding van hun kinderen.¹⁰

Uit onze enquête blijkt dat bijna 7 van de 10 jongeren het er niet mee eens zijn dat de man de enige kostwinner van het gezin moet zijn en dat de vrouw zich uitsluitend met de kinderen, het huis en het huishouden moet bezighouden. Dit blijkt ook uit het aantal jongeren dat vindt dat de vader evenveel tijd aan de opvoeding van de kinderen moet besteden als de moeder, aangezien meer dan 8 van de 10 jongens en meer dan 9 van de 10 meisjes het met deze stelling eens zijn (92% in totaal).

Wat de machtsverhoudingen binnen hun gezin en vooral tussen hun ouders betreft, zeggen meer dan 7 van de 10 jongeren dat hun ouders samen belangrijke beslissingen nemen, hoewel we kunnen vaststellen dat voor meer dan 3 van de 10 jongeren hun vader het laatste woord heeft. We zien ook dat meer dan een derde van de jongeren zegt dat hun vader niet deelneemt aan de huishoudelijke taken.



Credit : Plan International

“

Ik ben het er niet mee eens dat jongens niet weten hoe ze kinderen moeten opvoeden, het is niet waar!

”

Deelnemer focusgroep in Seraing, België

In de georganiseerde focusgroepen konden we ook het belang van de familiale omgeving vaststellen voor de jongste deelnemers, die de vragen automatisch associeerden met hun ouders of familiekring - broer(s), zus(sen), ouders, voogden, enz. Op deze leeftijd is de invloed van de gezinsomgeving dus zeer belangrijk en vaak werd het gebrek aan gelijkheid in de opvoeding genoemd als iets dat moet veranderen: een grotere betrokkenheid van mannen bij de dagelijkse zorg kan daarom voor iedereen gunstig zijn. De betrokkenheid van vaders is goed voor de gendergelijkheid. Het is goed voor de gezondheid van vrouwen. Het verbetert

7 Plan International (2019). [State of the World's Fathers - unlocking the power of men's care.](#)

8 G. Kaufman (2017). [Barrières voor gelijkheid: waarom Britse vaders geen gebruik maken van ouderschapsverlof.](#)

9 Equimundo (2020). [Putting father's care to work: landscape report on working father's uptake of parental leave.](#)

10 ILO (2014). [Moederschap en vaderschap op het werk: recht en praktijk in de hele wereld.](#)

de relaties binnen het koppel en in het algemeen, biedt gelijke toegang tot de arbeidsmarkt, en kan in verband worden gebracht met minder geweld van mannen tegen vrouwen. Betrokken ouderschap heeft ook gunstige effecten op kinderen: meisjes zijn mondiger en jongens geloven eerder in gendergelijkheid en delen onbetaald werk als zij hun vaders hetzelfde hebben zien doen.¹¹ Uit onderzoek blijkt ook dat mannen zelf baat hebben bij een grotere betrokkenheid bij de zorg, zoals een betere fysieke, mentale en seksuele gezondheid en een neiging om minder risico's te nemen. Vaders die thuis en bij hun kinderen betrokken zijn, zeggen dat dit een van hun belangrijkste bronnen van welzijn en geluk is.

“

Uit onderzoek blijkt dat mannen die voor anderen zorgen meer zorg geven en meer tevreden zijn met hun leven. Mannen die meer huishoudelijk werk doen, zijn meer tevreden met hun relatie, scheiden minder van hun partner en hebben ook positieve effecten op kinderen, want de dochters van mannen die meer huishoudelijk werk doen, hebben ook een voorkeur voor minder stereotye banen.

”

Aster van Rossum, doctoraatsstudent aan de KU Leuven

Mannen en jongens betrekken door vaderschap. *“Aan de ene kant kun je mannen aanspreken door ze te vertellen dat ze giftig zijn en dat alles wat ze geleerd hebben over het man-zijn verkeerd is. Dit is geen veelbelovende strategie. De tweede optie is uit te gaan van de relatie met hun kinderen, uitgaande van de vraag “zou u niet graag een nauwere band met uw kinderen hebben? Uitgaande van deze vraag of zij meer betrokken willen zijn bij de opvoeding van de kinderen en zelfs meer betrokken willen zijn bij de zwangerschap van de vrouw, is dat vaak een uitgangspunt voor mannen om een ander soort ‘mannelijkheidspad’ te bewandelen. Als ze eenmaal betrokken zijn, koken, luiers verschonen, voor het kind zorgen... Opeens zien ze door de ogen van hun kinderen hoe de gendernormen en boodschappen op dat kind overkomen en beginnen ze die wat meer in twijfel te trekken. Vooral de vaders van meisjes, want die verkleden zich als fee, spelen met hun dochter, want dat is wat ze diep van binnen wil doen! En door dit alles beginnen we beetje bij beetje de macho-houding door het vaderschap in twijfel te trekken.”* Brian Heilman

11 Plan International (2019). [State of the World's Fathers - unlocking the power of men's care.](#)

Er is wereldwijd veel bewijs dat toegewijd vaderschap een positief effect heeft op jongens en meisjes - en op hun volwassen relaties.¹² Uit studies blijkt dat ouders gendermachtspatronen reproduceren, waaronder de intergenerationele overdracht van huiselijk geweld, en dat jongens die getuige zijn van huiselijk geweld veel meer geneigd zijn hun eigen partners te mishandelen en meisjes veel meer geneigd zijn intiem partnergeweld te tolereren.¹³ Het belang van deze rol van de ouders is een onderwerp waarover alle door ons gesproken specialisten het eens zijn. Volgens Heilman bestaan er bepaalde correlaties afhankelijk van sociaal-demografische factoren, context, economische onzekerheid en andere zaken, waaronder het ouderlijk huis.

Vriendschappen en controle van de leeftijdsgenoten

“

Ik ben aardiger tegen mijn ouders en familie dan tegen mijn vrienden.

”

Deelnemer focusgroep in Tienen, België.

Wanneer we dieper ingaan op het effect van socialisatie via vriendschappen maar ook relaties met leeftijdsgenoten op mannelijkheden, stellen we vast dat er een veelheid aan relatievormen bestaat, waarbij elke vriendschap wordt beïnvloed door de sociale constructie van mannelijkheid in het leven van jongens en mannen en door de angst om door hun leeftijdsgenoten te worden gemarginaliseerd. Leeftijdsgenoten blijken een grotere naleving van genderstereotypen af te dwingen door personen die de gendernormen overtreden te straffen (bv. door verbale beledigingen) en sociaal te bestraffen (bv. door ze uit de groep te zetten). Verschillende studies hebben aangetoond dat reacties van leeftijdsgenoten op schendingen van gendernormen leiden tot conformiteit met een *traditionele* genderidentiteit, maar ook tot verwant gedrag. Deze studie heeft aangetoond dat negatieve aspecten van mannelijkheid, zoals geweld, ten minste gedeeltelijk worden versterkt om ongewenste sociale gevolgen te voorkomen. Dit suggereert dat sommige aspecten van de hegemoniale mannelijkheid kneedbaar zijn.¹⁴

Koen Dedoncker maakt het plaatje compleet met wat hij noemt een ‘peer police’ of de druk door leeftijdsgenoten. *“Voor jongens geldt dat als iemand zich op een minder mannelijke manier gedraagt of buiten dit kader treedt, ze onmiddellijk worden berispt, ze zijn heel hard voor elkaar. Zeker als het gaat om jongeren die nog bezig zijn identiteitsvorming, die zich afvragen waar ik thuishoor, hoe ik me moet gedragen etc. Ze willen niet anders zijn, ze willen zich niet anders gedragen dan de ‘traditionele mannelijkheid’. Ze willen bij deze groep horen, net als de anderen zijn, en geen buitenbeentje worden in hun klas of sportclub”.*

Brian Heilman legt uit dat er rond de adolescentie een grote verschuiving optreedt in de manier waarop jonge mannen in interactie treden met elkaar, net omwille van die grotere beperking van emoties: *“Dat wil niet zeggen dat er geen mannelijke druk vanuit de wereld op jongens is, zelfs al op zeer, zeer jonge leeftijd, maar er lijkt iets te veranderen rond de adolescentie. Je ziet een golf van beperkingen op emoties... En ze veranderen in de manier waarop ze praten over hun vrienden, de manier waarop ze zich gedragen met hun vrienden. Ze beginnen*

12 Plan International (2019). [State of the World's Fathers - unlocking the power of men's care.](#)

13 Siu et al (2017). [Betrokkenheid van mannen bij een opvoedingsprogramma ter vermindering van kindermishandeling en gendergerelateerd geweld: formatieve evaluatie in Oeganda.](#)

14 Van Doorn, George & Dye, Jacob & Gracia, Ma. (2020). [Papa problemen: vrienden in plaats van vaders beïnvloeden de hegemoniale mannelijkheid van volwassen mannen.](#)

echt hun mannelijkheid te willen bewijzen in een groep jongens". Ook de praktijkdeskundigen belichten dit keerpunt in de adolescentie, waarbij jongens zich met een zekere arrogantie aan elkaar meten. Dit zagen we eveneens naar voren komen tijdens onze focusgroepen¹⁵ wanneer we peilden naar het belang van de blik van leeftijdsgenoten, met name in de vrijheid van meningsuiting over gevoelige onderwerpen als gender of mannelijkheid. Simon Dubois Yassa wijst erop dat groepsdruk erg belangrijk is voor jongens en ze privé vaak een ander masker op zetten. Volgens hem hebben jonge mannen rond de adolescentie een veel beter inzicht in de situatie dan ze soms in het bijzijn van hun leeftijdsgenoten willen doen blijken.

“

Het probleem is de term solidariteit. Jongens zijn niet opgeleid of begrijpen de solidariteit niet. Zij zien het probleem wel, maar het is niet het hunne, dus solidariteit is geen concept dat in hun denken verankerd is. Het is interessant omdat het ook laat zien hoe toxische mannelijkheid ook eenzaam kan zijn, zelf absorberend en niet collectief. En dat heeft ook invloed op hoe je het collectief probeert vorm te geven met jongens.

”

Daniel Molina

Onderwijs en schoolomgeving

“

Jongens leren deze discriminerende houdingen op school, in hun familie en persoonlijke omgeving.

”

Deelnemer focusgroep in Thiès, Senegal.

De schoolomgeving is één van de belangrijke socialisatieplaatsen voor kinderen en jongeren waarbij de rol van de leerkrachten centraal staat. *“Leerkrachten zijn grote rolmodellen met een belangrijke voorbeeldfunctie”* legt Aster van Rossum uit, *“zij brengen veel tijd door met jongeren in de klas. Zij kunnen een zeer grote invloed hebben op het ondermijnen van die stereotypen of associaties.”* Gendernormen en -verwachtingen hebben eveneens een invloed op de motivatie en het verlangen van jongens om te leren. In veel contexten worden schoolactiviteiten en bepaalde onderwerpen gezien als onverenigbaar met de uitdrukking van *dominante* mannelijkheid, waardoor naar school gaan niet populair is bij jongens. Harde discipline en andere vormen van geweld op school hebben ook een negatief effect op de schoolprestaties van jongens. Zij worden meer blootgesteld aan verschillende vormen van intimidatie of fysieke agressie wanneer er een link is met hun vermeende seksuele geaardheid

15 In onze drie focusgroepen was deelname op vrijwillige basis, waaruit bleek hoe moeilijk het voor jongens in de verschillende leeftijdsgroepen was om het belang van dit soort activiteiten voor hen in te zien. Door de vermelding van het woord “geslacht” werd de discussie voor hen geassocieerd met een *meisjeskwestie*. Ook werd geconstateerd dat de aanwezige jongens een vorm van sociale controle over elkaar uitoefenden, waardoor zij onze vragen niet openlijk konden beantwoorden.

of genderexpressie.

Niet alleen meisjes ondervinden dus ernstige nadelen wanneer zij geen toegang hebben tot kwaliteitsvol onderwijs, ook voor jongens is de impact groot wanneer zij niet naar school gaan. Dit heeft niet alleen effect op hun toekomstige werkgelegenheid en loon, maar heeft bijvoorbeeld ook gevolgen voor hun keuzes en gedrag inzake gezondheid, hun rol als burger of binnen het gezin. *“Opgeleide mannen zijn eerder geneigd vrouwen en mannen gelijk te behandelen en de gelijkheid tussen mannen en vrouwen te steunen. Jongens met een middelbare opleiding veroordelen gendergerelateerd geweld vaker. Het aanpakken van de uitsluiting en achterstand van jongens in het onderwijs zou een transformerend effect kunnen hebben op het bevorderen van gendergelijkheid, het terugdringen van geweld en het beschermen van de toekomst van iedereen.”*¹⁶ De school heeft inderdaad een ambivalente rol: een rol van reproductie van bestaande normen en machtsverhoudingen in de samenleving, maar ook een rol met een transformerend karakter van het uitdagen van normen, als sleutel tot een rechtvaardige samenleving. Volgens de UNESCO¹⁷ moet het onderwijs, zowel in de structuur als in de programma's, bepaalde beginselen integreren die gebaseerd zijn op dit begrip van gendergelijkheid. Via dit programma moeten jongens begrippen als mannelijkheid en machtsverhoudingen kunnen onderzoeken. Uit onderzoek blijkt dat bepaalde lesprogramma's of activiteiten, zoals dans, muziek of sport, de betrokken jongens meer vrijheid geven zich uit te spreken voor meer gendergelijkheid. Er wordt geconstateerd dat dergelijke vaardigheden de sociale druk om een traditionele versie van mannelijkheid aan te nemen, lijken tegen te gaan. *“Jongens moeten dergelijke kansen krijgen om uit te blinken en zichzelf te definiëren via formele en niet-formele onderwijs- en ontwikkelingsprogramma's.”*¹⁸ Koen Dedoncker voegt eraan toe dat gender zo vroeg mogelijk bij kinderen aan de orde moet worden gesteld, vanaf de kleuterschool, om stereotypen te doorbreken die al bij de geboorte beginnen en die inderdaad worden gereproduceerd door het gebruik van spelletjes en speelgoed, die in verschillende zones in de klas zijn opgesteld - poppen aan de ene kant, auto's aan de andere kant.

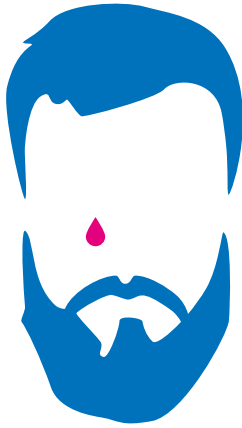
Hoewel de verbetering van de toegang tot het kwaliteitsvol en inclusief onderwijs voor meisjes essentieel is voor het bereiken van gendergelijkheid, zien we in ons onderzoek een groot gebrek aan empathie bij jongeren bij genderongelijke situaties. Wanneer zij geconfronteerd worden met situaties van pesterijen op school, stellen we vast dat meer jongens dan meisjes het probleem herkennen maar toch niet reageren. Maar een belangrijke factor mag hier niet uit het oog verloren worden, merkt Aminata Dior Ndiaye op: *“in de klas is er al een symbolische overheersing, die wordt uitgeoefend op de leerlingen. Dus, zelfs als ze het niet eens zijn met de leerkracht, durven veel leerlingen niet altijd nee te zeggen.”* We zien inderdaad dat wanneer de leerkracht een seksistische opmerking maakt, jongeren geneigd zijn deze meer te laten passeren dan wanneer het een van hun leeftijdsgenoten zou zijn.

De boodschap is duidelijk! *“De jongens roepen ons! Ze weten niet wat ze moeten doen. Ze weten niet hoe ze voor iets anders moeten vechten, wat ze moeten zeggen of doen. Dus ik heb het gevoel dat het programma voor deze jongens of de campagne een soort stap-voor-stap handleiding moet zijn. Als je vriend iets zegt, is dat precies wat je terug zou kunnen zeggen. Als je leerkracht of je ouders iets zeggen, is dit wat je terug kunt zeggen. En nu we dat weten, kunnen we er onze energie in steken.”* Brian Heilman, Equimundo

16 UNESCO (2022). [Leave no child behind: a global report on boys' disengagement from education.](#)

17 UNESCO (2009). [De rol van mannen en jongens bij het bevorderen van gendergelijkheid.](#)

18 UNESCO (2009). [De rol van mannen en jongens bij het bevorderen van gendergelijkheid.](#)



Bij de in ons onderzoek voorgestelde situaties zien we dat meisjes zich meestal meer bewust zijn van de problemen en eerder geneigd zijn het probleem aan te pakken. Als een leerkracht bijvoorbeeld de uitdrukking “jongens huilen niet” gebruikt, is 10,6% van de jongens en 2,9% van de meisjes het met de leerkracht eens. 41% van de jongens doet niets, ook al begrijpt een deel van hen dat het verkeerd is (27,8%), dit daalt tot 30,5% voor de meisjes en 25,5% begrijpt dat het verkeerd is, ook al reageren ze niet. 48,4% van de jongens reageert door actie te ondernemen en dit cijfer stijgt tot 66,6% voor de meisjes. Slechts 15,5% van de jongens en 17% van de meisjes spreken er de jongen over aan, de anderen vertellen het aan de leerkracht, op dat moment of later.

Sport, de fabriek van viriele mannen

De eerder besproken *hegemoniale* mannelijkheid omvat een verbeelding die kan worden belichaamd in helden uit romans, films of zelfs sportfiguren. Maar uiteindelijk voldoen maar weinig mannen aan deze ideale norm.¹⁹ Dit ‘ideaalbeeld’ van sporters laat ons ook begrijpen waarom sport een cruciaal terrein is in de transformatie van normen van mannelijkheid. Sport is een terrein waarop jongens en mannen dicht bij hun leeftijdsgenoten (en voor sommigen ook bij hun vaders) kunnen zijn, maar het is ook een terrein waarop geweld en viriele lichamen worden verankerd. Daarom kozen wij ervoor om ook deze socialisatieplaats onder de loep te nemen.

Zoals eerder aangegeven voelen mannen en jongens de druk om hun mannelijkheid vorm te geven volgens de heersende cultuur van mannelijkheid: in ons panel, waren meer dan 6 van de 10 jongeren het erover eens dat de maatschappij veel druk uitoefent op mannen om groot, sterk, gespierd en atletisch te zijn. Dit cijfer piekt bij de 16-19-jarigen met bijna 7 op de 10, meer dan 10% meer dan bij de 10-15-jarigen.

Over de overweldigende en aanzienlijke impact van mediabeelden van typische mannensporten bij jongeren zijn onze deskundigen het eens: *“De vergelijking tussen het wereldkampioenschap voetbal voor vrouwen en dat voor mannen toont de stereotypen. Het schept een onmogelijk te bereiken portret van dé man, een beeld dat jongens echt als inspiratie nemen. Er is alleen aandacht voor deze mannen, die niet noodzakelijkerwijs positieve rolmodellen zijn voor de jongeren.”* zegt Yves Kabwe Kazadi. Hij vermeldt in het bijzonder de impact van de voorstelling van sporters, zoals Cristiano Ronaldo, als stereotiep voorbeeld van wat een echte man is, waardoor een model voor jongeren ontstaat en het mannelijke ideaal onder maatschappelijke druk komt te staan. Ook de UNFPA-deskundigen benadrukken het belang van echte rolmodellen in de media om een authentiek gesprek met jongens en mannen over mannelijkheid op gang te kunnen brengen.

Uit onze bevraging blijkt dat meer dan de helft van de respondenten (54,1%) het ermee eens is dat buitensporige media-aandacht voor mannensport het stereotiepe beeld van hoe een *man* moet zijn en eruit moet zien in onze samenleving helpt bestendigen - uitgesplitst stijgt dit cijfer tot 47,3% voor jongens en 61,3% voor meisjes. We zien opnieuw dat tijdens de adolescentie (15-19 jaar), jongeren deze druk het meeste voelen, met bijna 6 op de 10 (59,8%).

Sport is niet alleen verbonden met de verbeelding van de heersende mannelijkheid, maar is voor jongens ook een podium om normen te produceren en te reproduceren die verband



19 The World According to Women (2018). Mannelikheden in transitie.

houden met positieve maar ook negatieve en stereotiepe eigenschappen van mannelijkheid; normen die verband houden met emotieloosheid, competitiviteit en in sommige gevallen zelfs geweld. Sport socialiseert jongens op basis van hypercompetitiviteit, hypermasculiniteit, maar ook een gevoel van minderwaardigheid bij falen of dat de winnaar alles krijgt.

Brood en spelen - de realiteit van stadions. Praten over sport betekent praten over voetbal en de cultuur van voetbalwedstrijden in een stadion. Op de vraag hoe zij zouden reageren als iemand de scheidsrechter zou beledigen en mensen zich daarbij zouden aansluiten, antwoordde meer dan een kwart van de jongens en minder dan een op de vijf meisjes dat beledigingen deel uitmaken van de traditie. En het interessante is dat dit cijfer stijgt met de leeftijd, voor de jongsten (10-19 jaar) denken bijna 2 op de 10 jongeren dat het inderdaad bij de traditie hoort, maar bij de 20-24-jarigen is dat bijna 3 op de 10 (27,2%). We zien dat meer dan 7 van de 10 jongeren het probleem in de situatie zien, maar dat meer dan 5 van deze 7 mensen niet weten hoe ze erop moeten reageren.

Naast deze socialisatie zorgt sport ook voor een versterking van onder meer discriminatie op grond van geslacht, ras en klasse.²⁰ Sport kan ook een vervorming van emoties veroorzaken door hypermannelijkheid aan te moedigen, terwijl hun waarde voorwaardelijk wordt gekoppeld aan een behoefte om te winnen, om de beste te zijn. Dit alles in een context die seksisme en homofobie aanmoedigt, te beginnen met de stigmatisering van bepaalde sporten zoals kunstschaatsen, dans en andere - waardoor niet alleen de betrokken jongens, maar ook alle vrouwensport wordt gedevalueerd. We zien dat tijdens grote nationale wedstrijden het huiselijk geweld toeneemt, wat in Engeland is aangetoond wanneer het nationale team zijn grote wedstrijden wint of verliest.²¹

Als we verwijzen naar de studies die de voorbije jaren werden uitgevoerd in de Waals-Brusselse federatie²² en in Vlaanderen²³, stellen we vast dat 36% van de Belgische jongeren geweld zonder contact en 23% met contact rapporteert in een sportclub in de studie CASES 2021. Mannen rapporteren meer gewelddadig gedrag dan vrouwen. Dit verschil is vooral belangrijk voor fysiek gedrag: 61% van de mannen en 43% van de vrouwen die geweld in de sport melden, vertellen dit aan niemand. Degenen die er wel over praten, doen dat meestal met familieleden of mensen buiten de sportsector. Slechts 4-8% van de sporters die het hebben meegemaakt, hebben het aan iemand binnen de sportorganisatie verteld. De blootstelling aan interpersoonlijk geweld neemt toe met het concurrentieniveau. Respondenten uit een etnische minderheidsgroep melden meer ervaringen met interpersoonlijk geweld in de sport. Deze tendens wordt ook waargenomen bij mensen die aan G-sport of aangepaste sport doen. Interpersoonlijk geweld komt vooral van een leeftijdsgenoot (teamgenoot enz.) of een coach. Voor alle vormen van geweld geeft de meerderheid van de respondenten toe dat zij er niet over hebben gesproken.

Behalve dat sport nefaste normen omtrent mannelijkheid kan versterken, bevordert het weliswaar ook een meer rechtvaardige en meer inclusieve samenleving, wat de gezondheid en de levenskwaliteit ten goede komt. Sport is niet alleen een afspiegeling van de samenleving, maar kan deze ook beïnvloeden. Het brengt positieve waarden over zoals teamwerk, fair play, solidariteit, respect, tolerantie en eerlijkheid, maar het versterkt ook onze sociale banden,

20 Men Engage & UNFPA (2014). [Advocacy Brief "Sport en het maken van mannen: het veranderen van gendernormen op het speelveld"](#).

21 Men Engage & UNFPA (2014). [Advocacy Brief "Sport en het maken van mannen: het veranderen van gendernormen op het speelveld"](#).

22 ADEPS (2021). [Een uitdagende studie over misbruik in de sport](#).

23 Ellen Maerevoet, voor VRTNWS (2021). [Bijna 3 op de 4 jonge Belgische sporters ervaren minstens 1 keer een vorm van grensoverschrijdend gedrag](#).



netwerken en betrokkenheid bij de gemeenschap. In feite blijkt uit onze enquête dat 6 van de 10 jongens en 7 van de 10 meisjes tegen gesprekken *in kleedkamers* zijn.

De laatste decennia is er systematisch meer aandacht gekomen voor gendergelijkheid in en door de sport. Niet alleen de Verenigde Naties, de Europese Unie of organisaties als het Internationaal Olympisch Comité en de Internationale Federatie van Sportfederaties erkennen sport als een waardevol en aanvullend middel om de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling te verwezenlijken. Nelson Mandela (2000) zei ooit: *“Sport heeft de kracht om de wereld te veranderen. Het heeft de kracht om te inspireren. Het heeft de kracht om mensen te verenigen zoals weinig anderen dat doen. Het spreekt jongeren aan in een taal die zij begrijpen. Sport kan hoop scheppen waar er alleen maar wanhoop was. Het is krachtiger dan regeringen in het afbreken van raciale barrières. Het maakt alle vormen van discriminatie belachelijk.”*

Uit het onderzoek van Fred Coalter (2020) blijkt ook dat de kracht van sport ligt in het vermogen om banden te scheppen. De mogelijkheid voor jongeren om in een veilige omgeving aan sport te doen om zich te ontwikkelen, plezier te hebben en hun onafhankelijkheid te ontwikkelen is een grote aantrekkingskracht. De studie van Zeno Nols (2019)²⁴ ondersteunt deze opvatting, dat sportinitiatieven en clubs een sociale rol kunnen spelen voor jongeren die opgroeien in sociaal kwetsbare situaties en wijken. Sport wordt vaak gezien als een manier om deze jongeren te bereiken, pedagogisch te begeleiden en sociaal te ondersteunen.

Meer bepaald, wanneer we werken aan gendergelijkheid in de wereld (van de sport), breken we schadelijke gendernormen en stereotypen af, bevorderen we sociale insluiting voor iedereen en hebben we dus een positief effect op de samenleving. Sport kan inderdaad worden gebruikt om mensen samen te brengen, op te voeden, te informeren en bewust te maken van kwesties als gendergelijkheid, diversiteit en inclusie, gendergerelateerd geweld, enz. Maar sport is ook een bron van inspiratie: door te laten zien waartoe mensen in staat zijn, zorgt sport voor zelfvertrouwen, ambitie, leiderschap en hoop bij meisjes en jonge vrouwen, en kan het een krachtig uitgangspunt en kanaal zijn om gemeenschappen te betrekken bij gesprekken over gendergelijkheid.

24 Zeno Nols (2018). [Sociale verandering door sport voor ontwikkelingsinitiatieven. Een kritisch pedagogisch perspectief](#). Brussel: VUBPress.

“

Sommige mannen denken dat ze superieur zijn. Maar anderen denken na en stellen zich vragen.

”

Deelneemster met een handicap, focusgroep in Thiès, Senegal.

Volgens cijfers van de Verenigde Naties kregen in 2020, kregen meisjes en vrouwen overal ter wereld te maken met fysiek, seksueel, psychologisch en economisch geweld, ongeacht hun inkomen, leeftijd of opleidingsniveau, wat vaak leidt tot langdurige fysieke, mentale en emotionele gezondheidsproblemen. Ongeveer een derde van de vrouwen wereldwijd kreeg te maken met fysiek en/of seksueel geweld door een intieme partner; 18% zelfs in de afgelopen 12 maanden. Partnergeweld is de meest voorkomende vorm van geweld en is een schending van de mensenrechten. Het komt het meest voor tijdens de zwangerschap, ongeacht het land of de regio in de wereld. Terwijl mannen vier keer meer kans hebben om vermoord te worden dan vrouwen, lopen vrouwen vier keer meer kans om te vermoord te worden door hun intieme partners. Alarmerend is dat 58% van de vrouwen die in 2017 opzettelijk werden, om het leven werden gebracht door een intieme partner of familielid, iemand die zij normaal gesproken zouden vertrouwen. Meer dan 50% van de kinderen krijgt te maken met geweld, vaak in een veronderstelde, veilige omgeving: thuis en op school.²⁵

Voor meer dan 7 op de 10 (73,5%) van de deelnemers uit ons onderzoek, leiden *toxische* mannelijkheden tot meer geweld. Bijna 7 van de 10 jongeren (69,4%) vinden dat er meer aandacht moet worden besteed aan de bestrijding van deze *toxische* mannelijkheid. In de verschillende gesprekken die wij met specialisten voerden, kwam het verband tussen emoties en geweld steeds ter sprake. Jongens krijgen vaak de boodschap mee dat zij hun gevoelens niet mogen uiten en leren niet noodzakelijk om ze op een gepaste manier te uiten, wat resulteert in het gebruik van geweld als uitlaatklep, het is door middel van geweld dat zij gedeeltelijk geleerd hebben zich te uiten. De ‘boodschap’ van de gendernormen gaat niet alleen over “een man moet sterk zijn”, maar ook over een hiërarchie van sociale groepen en de bijhorende eigenschappen. *“Ons wordt geleerd dat een mannelijke eigenschap beter is dan een vrouwelijke en dat een vrouw minderwaardig is aan een man,”* legt Dedoncker uit. *“Dit leidt tot geweld van de ene groep op de andere omdat de ene groep denkt de andere groep te mogen gebruiken. Dat is overdreven, maar dit zijn de mechanismen die er volgens mij achter zitten. Dat is die toxiciteit van mannelijkheid, want op zich is er niets mis met mannelijkheid.”*

In 2019 vroegen we in onze enquête met Dedicated jongeren naar de ernst van het dwingen van hun partner tot ongewenste seks, ruim 4 op de 10 jongens (42%) vond het niet echt ernstig om hun partner te dwingen, een kwart van de meisjes vond dat ook. Ook bleek dat een kwart van de jongens zei dat ze het niemand hadden verteld als ze waren lastiggevallen of gediscrimineerd, tegenover 16% van de meisjes. Daniel Molina stelt een nieuwe manier van kijken voor, die verder gaat dan alleen jongens verantwoordelijk maken. Voor hem moeten we seksualiteit deconstrueren in een gezonde en zachtere visie, want de visie op seksualiteit wordt parallel gelezen met seksueel geweld. Door de normen rond seksualiteit te deconstrueren, kunnen we ook seksueel geweld voorkomen.

Daniel Molina legt uit dat voor een echte analyse en deconstructie van geweld en gendergerelateerd geweld rekening moet worden gehouden met drie vormen van geweld:

25 Verenigde Naties (2020). [De vrouwen van de wereld 2020 - Trends en statistieken](#).

geweld van mannen tegen meisjes en vrouwen, geweld van mannen tegen andere mannen en geweld van mannen tegen zichzelf. De analyse van de machtsverhoudingen is cruciaal. Aangezien geweld gebaseerd is op de controle van de ene groep over de andere, is het belangrijk om ook te kijken naar de machtsverhoudingen tussen mannen onderling. “En daarom is het belangrijk om mannelijkheden, en intersectionaliteit over ras, religie en andere, andere omstandigheden te erkennen,” merkt Molina op. “De impact op mannelijkheden en de manier waarop we de behoeften van mannelijkheid op een dominante en toxische manier construeren, heeft gevolgen voor de manier waarop we met elkaar omgaan. Het is een norm geworden om geweld te gebruiken, om je eer te verdedigen, om je suprematie over anderen te tonen, en het wordt nog ingewikkelder als je andere lagen en omstandigheden doorkruist.” Dat merken we inderdaad, want voor meer dan een kwart van ons panel (25,6%) zijn deze gedragingen die we associëren met toxische mannelijkheid gewoon de realiteit van wat echte mannen doen.

Dedoncker maakt ook een belangrijk punt over het eeuwige *nature-nurture* debat. Het komt vaak terug op het feit dat geweld deel uitmaakt van de natuur van de mens, gekoppeld aan testosteron of de realiteit van een echte man zijn. Maar voor hem is het belangrijk te begrijpen welke gedragingen toxisch zijn, of ze nu inherent zijn aan iemands natuur of niet. “Als een gedrag destructief is, spreekt het vanzelf dat het belangrijk is te werken aan de verandering ervan”. Maar dit *nature-nurture* debat laat ook zien hoe nurture van invloed kan zijn, juist om dit idee van geweld als deel van de natuur van de mens los te koppelen. Dit debat over het verband tussen geweld en mannelijkheid brengt ons ook terug bij het belang om met mannen en jongens te werken aan het belang van zorg en actief, positief ouderschap.

Het is maar een grapje!

Als we het hebben over seksisme en dus over gendergerelateerd geweld, komen we vaak bij de context van humor en seksistische grappen. Maar is dit nu aanvaardbaar of niet? Voor 4 op de 10 (40,4%) meisjes en slechts 1 op de 4 (24,4%) jongens is het niet zomaar een grap en mag het niet geaccepteerd worden (32,5% in het algemeen).

“ Wat is het verschil tussen een serieuze opmerking en een grap? Als het gewoon jongens zijn die met elkaar praten, is het een grap. Maar als ik zie dat de andere jongen het echt meent, zeg ik iets. Als een jongen met een meisje praat, is het serieus.

”

Deelnemer aan de focusgroep in Tienen, België.

Grappen zijn één van die micro-agressies die vaak onder de radar blijven circuleren, leggen verschillende geïnterviewde deskundigen uit. Seksistische humor wordt vaak gezien als iets dat buiten het continuüm van geweld valt, maar dit is wat er achter de grap schuilgaat. Micro-agressies vertegenwoordigen alledaagse agressie, waarbij vijandigheid en negativiteit wordt gecommuniceerd jegens leden van een andere sociale groep. Zij verwijzen naar subtiele (verbale, non-verbale en/of visuele), vaak onbewuste, dagelijkse of automatische beledigingen die deel uitmaken van de routine.²⁶ Dit mechanisme is ook terug te vinden in de zogenaamde

26 Nadal, K. L., Issa, M.-A., Leon, J., Meterko, V., Wideman, M., & Wong, Y. (2011). [Microagressie op grond van seksuele geaardheid: “Death by a Thousand Cuts” voor lesbische, homoseksuele en biseksuele jongeren.](#)

kleedkamerpraat of in de weergave van beledigende kreten tijdens voetbalwedstrijden, ”omdat het de traditie is”.

Uit studies blijkt een zekere correlatie tussen de waardering van seksistische humor en de houding tegenover gendergerelateerd geweld te bestaan.²⁷ “Grappen lijken misschien grappig en niet slecht bedoeld, maar uit onderzoek blijkt dat ze toch veel betekenis uitdragen,” verklaart Aster van Rossum, doctoraatstudente aan de KU Leuven. “Dat het een grap is, betekent niet dat het niet op waarde wordt geschat. Directe beledigingen hebben soms minder impact dan een grap, omdat je als ontvanger van zo’n grap gemakkelijker kunt detecteren: ‘oh, dat is een foute boodschap’ waardoor je het meer internaliseert en het niet blokkeert. Seksistische humor is niet ongevaarlijk en communiceert altijd statusverschillen en vooroordelen.”

“ Jongens blijven jongens, toch?” Dat staat vaak te lezen op een T-shirt maar dat is een vergissing. Dit is zo’n “jongensgrap”, en ik kan dit staven met mijn eigen ervaring, die vol uitsluiting en ongelijkheid zit. Dit zijn seksistische grappen en daar moet je je bewust van zijn. Je moet dit soort opmerkingen onder ogen zien. ”

Daniel Molina

27 Bemiller, M. L., & Schneider, R. Z. (2010). [Het is geen grapje](#).

DE TOEKOMST VAN MANNELIJKHEDEN

“

We moeten meer ruimte creëren om af te wijken van de normen. Ze minder rigide maken, want voor jongens en mannen zijn ze heel streng. Ze worden afgestraft waardoor mensen in hokjes blijven zitten. Mannelijkheid hoeft niet bewezen te worden aan anderen. Je hoeft het niet te verdienen of ernaar te streven.

”

Aster van Rossum

Hoewel steeds meer jongens en mannen bondgenoten worden in de strijd voor gendergelijkheid en tegen seksueel en gendergerelateerd geweld, blijkt uit de cijfers dat jongens en mannen nog steeds de belangrijkste daders zijn van geweld tegen meisjes, vrouwen, mannen maar ook zichzelf. Om geweld uit te bannen, sociale normen te veranderen, privileges en machtsverhoudingen te deconstrueren en systematische genderongelijkheden over de hele wereld aan te pakken, hebben we de deelname van jongens en mannen nodig als bondgenoten en begunstigers van sociale verandering.

Er moet een noodzakelijk evenwicht gevonden worden waarbij de stem van meisjes en vrouwen, als hoofdrolspelers voor gendergelijkheid, wordt gehoord en centraal staat in alle activiteiten. Waarbij jongens en mannen gemobiliseerd worden in al deze acties en interventies als medestanders en bondgenoten voor het bevorderen van de rechten van meisjes en vrouwen en het bestrijden van seksueel en op gender gebaseerd geweld. Maar zonder internationale solidariteit en uitwisseling zullen systematische genderongelijkheden en toxische interpretaties van mannelijkheid geweld blijven aanwakkeren en zullen we de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling en de 2030-agenda niet halen.

De toekomst van mannelijkheden bestaat erin dit evenwicht te zoeken, de aandacht te richten op de voortdurend veranderende vorm naarmate onze sociale attitudes en normen over gender en identiteit blijven evolueren, en het privilege en de macht van jongens en mannen te deconstrueren om tot een gemeenschappelijke stem te komen. Dit kunnen we enkel en alleen als we nu handelen en samenwerken. Scholen, media, sportclubs, ouders en beleidsmakers kunnen jongeren aanmoedigen door meer diverse en inclusieve beelden te tonen en de aandacht te vestigen op het gendergerelateerd geweld dat in online en offline ruimten ervaren wordt.

De toekomst ligt niet in het zoeken naar één enkele definitie die voor iedereen, in alle tijden en contexten past, maar in het begrijpen van mannelijkheid als genderspecifieke uitingen van universele menselijke behoeften, als authentieke uitdrukkingen van ons gemeenschappelijk streven naar meer menselijkheid:

Yousri

“Naar mijn mening zouden er geen ‘positieve’ mannelijkheden moeten zijn, omdat alles wat een man doet geen ‘positieve mannelijkheid’ of ‘negatieve mannelijkheid’ is, maar gewoon iets wat een mens doet.”

“

Voor mij zijn dit echt uitstekende aanbevelingen en kunnen ze onze programmering verrijken. Het goede is dat het niet van ons, volwassenen, komt. Het komt van jongeren, dus het zijn hun eigen oplossingen. Dit zijn dingen die zij meemaken en voor mij zijn ze zeer relevant.

”

Aminata Dior Ndiaye

Inzicht in de onderliggende oorzaken van seksueel en gendergerelateerd geweld en de factoren die schadelijke normen van mannelijkheid bepalen, is essentieel voor het creëren van duurzame verandering voor onze generatie en de volgende. Het beëindigen van geweld is noodzakelijk voor de verwezenlijking van de mensenrechten van vrouwen en meisjes en vereist moed, motivatie, innovatie en middelen. De 8 deskundigen deden verschillende aanbevelingen: van het verhogen van de jaarlijkse budgetten voor ontwikkelingssamenwerking met 10% om tegen 2030 te investeren in de bestrijding van geweld tegen meisjes en vrouwen in onze partnerlanden, tot het ondersteunen van internationale uitwisselingsprojecten tussen jongens en mannen.

Maar dit onderzoek richtte zich voornamelijk op de beleving van jongeren in België en Senegal als deskundigen van hun eigen leven en ervaringen. Op de vraag wat ze nodig hebben om schadelijke gendernormen aan te pakken en samen te strijden voor gendergelijkheid en tegen seksueel en gendergerelateerd geweld over de grenzen heen, formuleerden ze deze lijst, bekrachtigd door ons experten panel:

- Moedig ons, kinderen en jongeren, aan zich te uiten zoals we echt willen zijn. Ga van de gemarkeerde paden af, zodat iedereen vrij is om te zijn wie hij/zij/die wil zijn. **Verbeter de toegang tot buitenschoolse activiteiten die jongeren in staat stellen hun potentieel en identiteit te ontwikkelen;**
- Creëer in scholen en sportclubs “veilige ruimtes” zodat wij, onder jongeren, kunnen discussiëren en van gedachten uitwisselen over mannelijkheden, gendergelijkheid, mensenrechten, geweld en gendernormen. **Voorzie opleidingen voor leerkrachten en begeleiders rond dit thema, zodat zij ons beter kunnen begeleiden op onze weg naar gendergelijkheid;**
- Organiseer discussiedagen, opleidingen of workshops in onder andere scholen en sportclubs over gendergelijkheid, seksueel en gendergerelateerd geweld en mannelijkheid. **Gebruik de kracht van theater, muziek, artiesten... om je te inspireren en te begeleiden;**
- **Geef ons een verscheidenheid aan rolmodellen die direct tot jongens en jonge mannen spreken.** Laat ons zien dat seksueel en gendergerelateerd geweld overal ter wereld een probleem is en dat het ook ons aangaat. Schakel de media in voor een nog groter effect;
- Investeer in jongerenuitwisselingen wereldwijd. **Maak de nodige middelen vrij door de Belgische ontwikkelingshulp te verhogen tot 0,7% van het BNI.** We willen elkaar leren kennen en verder kijken dan onze eigen context;

- **Maak van de strijd tegen seksueel en gendergerelateerd geweld in België en wereldwijd een politieke prioriteit!** Luister naar ons en nodig ons uit om samen activiteiten rond dit thema te ontwikkelen;
- **Werk aan gelijke kansen voor iedereen, aan kwalitatief, inclusief en toegankelijk onderwijs, maar ook aan eerlijke toegang tot de arbeidsmarkt,** ongeacht onze achtergrond of gender;
- **Moedig een betere verdeling van de huishoudelijke taken aan en laat ouders in staat stellen hun kind(eren) samen op te voeden;** moedig nieuwe ouders aan om van jongs af aan met hun kinderen over gendergelijkheid te praten.



TOT ELK MEISJE VRIJ IS

PLAN INTERNATIONAL BELGIË

Plan International Belgium is een onafhankelijke Belgische NGO en lid van Plan International die wereldwijd de gelijkheid van meisjes en de rechten van kinderen bevordert. Sinds 1983 stellen wij kinderen en jongeren in staat hun toekomst te veranderen. Wij geven meisjes dezelfde kansen als jongens: om op school te leren en een fatsoenlijke baan te krijgen, om veranderingen in hun samenleving te leiden, om over hun leven en hun lichaam te beslissen en om zich zonder geweld te ontwikkelen, van geboorte tot volwassenheid.



Website www.planinternational.be



Email: info@planinternational.be



Facebook [@planfans](https://www.facebook.com/planfans)



Instagram [@planbelgium](https://www.instagram.com/planbelgium)



Twitter [@planbelgique](https://twitter.com/planbelgique)



LinkedIn [@Plan International Belgium](https://www.linkedin.com/company/Plan-International-Belgium)

Credit : Plan International / Mortuza Sheikh